

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Andra kammaren.

Nr 13.

Lördagen den 21 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Enligt därom den 11 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Andersson* i Lindome,
» *Andersson* i Höör,
» *Eriksson* i Stockholm,
» *Fast*,
» *Gardell* i Gans,
» *Hansson* i Stockholm,
» *Hansson* i Trollhättan,
» *Jansson* i Edsbäcken,
» *Johansson* i Fårekulla,
» *Johansson* i Brånalt,
» *Jonsson* i Risinge,
» *Larsson* i Stockholm,
» *Lindley*,
» *Lindman*,
» *Lindqvist* i Halmstad,
» *Lundquist*,
» *Mosesson*,
» *Nordkvist*,
» *Nygren*,
» *Olsson* i Österbo,
» *Olsson* i Rimforsa,
» *Rudén*,
» *Weijne* och
fru *Östlund*,

var och en med 112 röster; samt

suppleanter:

herr *Nilsson* i Karlstad,
» *Björling*,
» *Olsson* i Mellerud,
» *Hultman*,
» *Mogård* och
» *Karlsson* i Vadstena,
var och en med 26 röster.

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 13.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 2.

I enlighet med därom den 19 i denna månad fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott riksdagen beslutit tillätta; och anställdes först val av ledamöter i utskottet.

Därvid avlämnades 90 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

- herr *Lindqvist* i Halmstad,
 » *Jönsson* i Boa,
 » *Lövgren*,
 » *Christenson*,
 » *Wikström*,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Olsson* i Kullenbergstorp,
 » *Persson* i Falla,
 » *Fast*,
 » *Olson* i Torsby,
 » *Andersson* i Igelboda och
 » *Olsson* i Mora.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 3.

Härefter företogs val av suppleanter i särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 41 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

- herr *Andersson* i Prästbol,
 » *Alströmer*,
 » *Olsson* i Rödningsberg,
 » *Hollertz*,
 » *Mosesson*,
 » *Weijne*,
 » *Johansson* i Bro,
 » *Johansson* i Fårekulla,
 » *Persson* i Tidaholm,
 » *Sandström*,
 » *Andersson* i Malmö,
 » *Jönsson* i Fridhill,
 » *Vougt*,
 » *Andersson* i Lindome,
 » *Jonsson* i Risinge och
 » *Hallén*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 1—3 här ovan omnämnda valen.

§ 5.

Föredrogs herr *Anderssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern och chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål angående användandet av de anslag, som förvaltas av armé- resp. marinförvaltningen m. m.; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Första lagutskottets härpå föredragna utlåtande nr 6 bordlades åter.

§ 7.

Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckta motioner angående biträdande från Sveriges sida av ett av sovjetregeringen inför Nationernas förbund framlagt avrustningsförslag.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 189 i första kammaren av herr *Nerman* och nr 242 i andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t dels i princip uttala sig för ett i Genève av sovjetregeringen framfört avrustningsförslag, dels ock anhålla, att regeringen ville genom den svenska delegationen i Nationernas förbund och dess avrustningskonferenser i alla instanser och i alla detaljer verka för och rösta i enlighet med denna riksdagens ståndpunkt.

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.*

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti särskilda vid utlåtandet fogade reservationer hade dels herr *Reuterskiöld*, dels ock herr *Forssell*, med biträdande av utskottets hemställan, framlagt skilda förslag till avfattning av utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr *Kilbom*: Herr talman, mina herrar! De av riksdagens ledamöter, som 1924 efter påskferierna voro närvarande, erinra sig säkert, i vilken stämning riksdagen den gången sammanträdde. Delegationerna från Genève hade då kommit tillbaka. En del av åtminstone andra kammarens ledamöter, som till följd av behandlingen av det s. k. Genèveprotokollet tagit sig friheten att resa dit ned, hade också kommit hem, alla i en synnerligen förhoppningsfull stämning angående det kommande avrustningsarbetet. Det talades till och med här i kammaren man och man emellan om att nu skulle äntligen en ny aera börjat. Nu skulle det slutligen bli något av med förverkligandet av de löften, som givits i Versaillesprotokollet.

Man erinrar sig, hurusom det i Genèveprotokollet förklarades, att det skulle bli ett fredligt avgörande av alla tvister, som kunde tänkas uppkomma. Ett skiljedomsförfarande skulle med andra ord införas, som icke lämnade några internationella tvister utanför. Det utarbetade systemet lämnar i själva verket ingen dörr öppen, förklaras det i en kommentar, det förbjuder alla slags krig och föreskriver en fredlig lösning av alla tvister. Skiljedomssystemets absoluta karaktär måste i frågor av principiell betydelse återfinnas i förslagens samtliga delar. Slutligen säges det, att ett nedbringande av rustningarna är oupplösligt förenat med detta system. Det finns ingen skiljedom och trygghet utan avrustning, och man vänder på satsen och säger, att det finns ingen avrustning utan skiljedom och trygghet. Det var ju mycket stora och

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

vackra ord, och det får medges, att de väckte en hel rad illusioner ute bland arbetarmassorna. Det var blott ett litet men som vanligt med folkförbundets alla storstilade och svassande resolutioner. Protokollet skulle träda i kraft först sedan en allmän plan för nedrustning antagits av den internationella konferensen. Så kom den första höstfrostn över de spirande fredstankarna efter kriget. Den engelska regeringen vägrade den 12 mars 1925 att ratificera protokollet och därmed var detta ur världen — i varje fall med hänsyn till sin praktiska betydelse. Emellertid kom man i folkförbundet så småningom fram till ett trevande arbete för att — jag kan icke finna ett annat ord — sabotera frågan. I kapten Brunskogs arbete »Om nedrustning», återfinna herrarna på sidan 66 ett lysande exempel på huru detta sabotage gått till väga. Det meddelas där, att, sedan man länge fram och tillbaka diskuterat frågorna om avrustning och avrustningskonferenser, enades man slutligen om att uppställa sju olika frågor. Frågan nr 1 — betänk, att den är uppställd i Genève av de olika regeringarnas väl klokaste och insiktsfullaste män — lyder: »Vad förstås med rustningar? I B) under denna rubrik säges det, att det skall »undersökas och fastställas de utmärkande egenskaperna för de i ett lands rustningar i fredstid ingående element». Det visste man nämligen ingenting om nere i Genève. Frågan nr 2 lyder: »Är det möjligt att begränsa ett lands eventuella krigsstyrka eller bringa ned rustningarna i fredstid?» Och under B) heter det: »Vad förstås med att nedbringa eller begränsa rustningarna?» Det är som sagt sju olika frågor, som jag vågar påstå icke vara någonting annat än uttryck för en önskan att vinna tid och komma ifrån hela detta obehagliga problem. Framläggas dessa frågor för en arbetareförsamling i Sverige av skilda politiska riktningar, där man sedan 20 år tillbaka diskuterat militärproblemet, och säger dem, att det här är nära på höjdpunkten av de metoder, på vilka herrarna i Nationernas förbund behandla fredsfrågan, skall detta mötas av ett gapskratt på herrarnas i Genève bekostnad.

Emellertid tillsattes den 12 november 1925 den förberedande avrustningskommissionen. Huvuddelen av densamma räknade 1½ hundratal medlemmar, regeringsrepresentanter, och — vilket kanske kommer såsom en överraskning för kammarens ledamöter — majoriteten är militärer. Tycka icke herrarna, att det är att sätta bocken till trädgårdsmästare, då man sätter militärer såsom majoritet i en kommission, som skall jämna vägen för den stora konferensen i avrustningsfrågan? Majoriteten av de till folkförbundet anslutna staterna var representerad, d. v. s. ett 30-tal.

Resultatet av arbetet framgår därunder, att den sjunde rådsförsamlingen 1927 anmodade rådet att se till, att den förberedande avrustningskommissionen verkligen kom någon vart, att den påskyndade sitt arbete. Ett bättre bevis för att det icke blott är vi inom arbetarklassen, som hade den uppfattningen, att man här bara hade skapat en enda stor pratkvavn med huvudsaklig uppgift att sabotera nedrustningsarbetet, kan man knappast få än detta beslut från sjunde rådsförsamlingens sida.

I mars—april vid den förberedande avrustningskonferensens session hade man hunnit så långt, att ingen av de deltagande staterna, ingen — jag understryker det — allvarligt tog på avrustningsproblemet. Tyskland var den enda makt, som gjorde det, emellertid begränsad av sin egen militära standard, fastslagen så som skett i Versaillesprotokollet.

Här meddelades för en månad sedan, att de svenska ombuden i Genève hade fått order eller direktiv att stödja varje framkomligt och praktiskt förslag i avrustningsfrågan. Låt mig konstatera, att till och med år 1927 — jag har sedan remissdebatten noggrannare gått igenom handlingarna — hade den svenska delegationen ställt sig på någon av de huvudmaktens sida i Genève, som från sina imperialistiska utgångspunkter saboterade avrustnings-

arbetet, främst på Englands sida. Jag återkommer sedan till det fortsatta arbetet.

Kapten Brunskog, som ju knappast kan misstänkas företräda en kommunistisk uppfattning i dessa frågor, konstaterar också, att kommissionen till ovan angivna tidpunkt sålunda icke löst någon av de huvuduppgifter, som den fått sig förelagda, och högst få av de detaljuppgifter, som den begränsat sig till att lösa.

Så kom emellertid år 1928 Sovjetunionens delegation och dess framläggande under sessionen den 30 november—3 december av sitt fullständiga förslag till avrustningens verkställande inom loppet av fyra år. Litvinov konstaterar, att hans förslag avser dels en fullständig, allmän och omedelbar avrustning, att genomföras inom loppet av fyra år, dels i anslutning därtill vissa kontroll- och garantibestämmelser för genomförandet av denna avrustning och för tryggandet av den nationella säkerheten. Borde icke t. o. m. herr Forssell kunna vara nöjd med det sistnämnda? För detta ändamål, och det borde herr Forssell verkligen tänka ett ögonblick på, skulle inre polismässiga ordningsvårn organiseras av respektive stater, varjämte samfärdseln på haven skulle tryggas genom att dessa uppdelades i ett antal bevakningsdistrikt under olika staters kontroll. Inom parentes får jag säga, att huvuddragen av det ryska förslaget återfinnes i en broschyr av borgmästare Lindhagen, nämligen »Den fullständiga avrustningen», som kan erhållas på Fredsföreningens förlag.

Resultatet blir nu emellertid följande: Kommissionen anser sig icke kunna ingå på *ens* en närmare diskussion om detta förslag utan hänskjuter det till realbehandling vid »nästa möte». Vad var nu motiven för detta avslag på det enda egentliga föreliggande avrustningsförslaget?

Ja, för Italien sägs det, att olika länder kunde olika snabbt återuppbygga sina rustningar, och förslaget skulle icke heller garantera en social och ekonomisk säkerhet. Punkt och slut. Frankrike betvivlar, att det ryska förslaget var förenligt med den nuvarande världssituationen, särskilt ifråga om den geografiska, sociala och ekonomiska säkerheten, och man beklagar, att förslaget icke blivit framlagt samtidigt med det franska och engelska. England säger: Är Sovjetunionen villig avstå från inbördes krig och propaganda för uppror i olika länder? I övrigt samma synpunkter som Italien. Förslagets brist — observera, mina herrar, att det anföres på en »avrustnings»-konferens — säger den engelska delegationen, på *militära* sanktioner vore betänklig. Förenta staterna förklarar, att förslaget var oförenligt med kommissionens arbete, som borde få ograverat fortsätta. Alltså, ett avrustningsförslag är oförenligt med förberedande avrustningskommissionens arbete. Sverige slutligen förklarar, att det måste finnas sammanhang mellan avrustning, säkerhet och fredliga medel att lösa konflikter. Sovjetförslaget brast i detta avseende — trots att förslaget åtföljdes av ett utförligt förslag till konvention, där nätt upp dessa synpunkter behandlades.

När nästa förbunds församling öppnades, hade man emellertid allmänt en känsla av att avrustningsarbetet lidit fullständigt skeppsbrott. Det uttalades också tämligen tydligt under detta sammanträde, att det sannolikt ingenting skulle bli av det hela. Efter avslaget på det ryska förslaget, hade som bekant den fransk-engelska flottkompromissen ingåtts, och där gjorde nu fransmännen med den i detta avseende verkligt sorgligt beryktade socialdemokraten Paul Boncourt i spetsen allt möjligt för att sabotera och slå ihjäl varje tanke på att fortsätta med avrustningsarbetet. Inför denna situation och för att ytterligare understryka allvaret i sin ståndpunkt framlägger den ryska delegationen 1929 på nedrustningskommissionens sammanträde ett *nedrustnings*förslag intill 50 procent av mindre omfattning, åtföljt också det av en utförlig motivering och ett utförligt konventionsförslag. Vad svara *nu* herrarna i den förbe-

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

redande avrustningskommissionen? Kommissionens majoritet anser förslaget »mindre välbetänt» och befarar, att det skulle medföra vissa ur praktisk synpunkt oantagbara konsekvenser på grund av de omkastade styrkeförhållandena o. s. v. Förslaget, förklarade man, kunde av denna orsak *icke* läggas till grund för kommissionens arbete, vilket åsyftade att snarast möjligt få till stånd den tillämnade nedrustningskonferensen. Gå vi till de olika delegationernas anmärkningar, skola vi finna, att de franska, japanska och chilenska delegationerna anförde, att det ryska förslaget för det första icke tog hänsyn till förhållandena mellan avrustningen och säkerhetskraven, att det var alltför matematiskt och opersonligt. Det kunde för det andra leda till, att kommissionen ändrade metoder och trängde in på den blivande konferensens område, d. v. s. just avrustningen — vilket skulle ha varit en fruktansvärd olycka, det måste man medge. För det tredje måste, innan det kunde träda i kraft, 14 särskilda överenskommelser träffas, och dess antagande skulle medföra anomalier, ojämnheter och orättfärdighet. Det tillät icke hänsynstagandet till frivilliga inskränkningar inom vissa kategorier av vissa rustningar o. s. v., o. s. v.

Mina herrar, synes det eder, att det med dessa motiveringar, dessa undanflykter, dessa de obotfärdigas förhinder för ögonen, som framkastats mot sovjetregeringens avrustningsförslag, både det första och det andra, är för mycket och för starkt att säga, att man i Genève har *saboterat* avrustningsarbetet. Det är typiskt att det icke var enbart sovjetregeringens förslag man med dylika argument avfärdade. Vid sammanträdet förelåg ett turkiskt särförslag, som förutsatte, att samtliga stormakter skulle minska sina rustningar till samma nivå, varigenom jämvikt skulle uppstå dem emellan. Icke heller detta förslag vann någon sympati vid denna förberedande avrustningskonferens. Nåväl, på sid. 107 i den förut citerade broschyren konstaterar också kapten Brunskog, att det hade vunnits enighet vid den förberedande avrustningskonferensen i vissa *detaljfrågor*. De *stora* frågorna voro däremot allesammans utom en, i detta sammanhang av mindre betydelse, fullkomligt olösta. Och det sägs i denna broschyr något, som jag tror, att herrarna i utrikesdepartementet och utrikesnämnden, för att icke säga hans excellens herr utrikesministern och hans excellens herr statsministern borde taga sig en funderare över, nämligen att Sverige i nedrustningskommissionen intagit en »jämförelsevis» självständig ställning men vid flera tillfällen försökt »medla». Det är alltså det betyg, som herr Brunskog säkerligen med all rätt ger den svenska delegationen.

Litvinov hävdade vid detta sammanträde inför detta uppenbara negligierande av fredsarbetet, att det icke var någon nytta att sammankalla kommissionen på nytt utan att nedrustningskonferensen borde med det snaraste sammankallas, och han tillade, att folken måste *lägga press på sina regeringar*, så att de modifierade sin ställning i avrustningsvänlig riktning. Mina herrar i konstitutionsutskottet — i fråga om klämman allesammans, i fråga om motiveringen majoriteten — synes det icke också eder, att det med hänsyn till denna behandling av nedrustningsfrågan är motiverat att följa Litvinovs maning? en maning som för övrigt i dessa dagar på ett långt starkare sätt understrukits från ett helt annat håll, som bör stå eder avsevärt mycket närmare än oss kommunister.

Denna behandling av nedrustningsproblemet i Genève är, mina damer och herrar, motivet och bakgrunden för vår motion. Jag trotsar vem som helst av kammarens ledamöter, att efter studiet av behandlingen av nedrustningsfrågan kunna komma till en annan uppfattning — förutsatt att han följt saken — än att här *måste mobiliseras den bredast tänkbara opinion för nedrustningen* icke bara ute bland folken utan också i de lagstiftande församlingarna. Det omdömet är sannerligen icke minst riktigt för Sveriges del. Sveriges ombud i Genève ha vid flera tillfällen intagit en osjälvständig ståndpunkt, varit svans

åt en av de två maktgrupperingar, vilka under lång tid saboterat nedrustningsarbetet. Sverige, d. v. s. den svenska delegationen har icke vid alla tillfällen gått så långt i nedrustningsvilja, att den följt ens den tyska delegationen, vilken dock icke alltid intagit samma ståndpunkt som sovjetunionen. Vissa tider — jag hemställer och skulle vara synnerligen tacksam, om herrarna i kammarerna ville studera handlingarna, utrikesdepartementets blå böcker och vad i övrigt föreligger — vissa tider, då man läser förhandlingarna och referaten över arbetet där nere i Genève, har man det bestämda intrycket, att den svenska delegationen med illa dold tillfredsställelse sett, hurusom nedrustningsarbetet saboterats.

Det är nu tyvärr så, att hela denna frågas behandling i Genève sammanhänger med vilken regering som sitter vid makten i respektive land. Lika visst som vi, omedelbart efter det Baldwins regering kom till, från engelsk sida, kunde iakttaga en absolut förändrad ställning både i Nationernas förbund och i den förberedande avrustningskommissionen, lika visst fick jag — jag kan endast tala å egna vägnar — det bestämda intrycket, att det var andra vindar som blåste, när vi fick den senaste Lindman-Tryggerska regeringen här i Sverige.

Nu måste jag i detta sammanhang emellertid uttala den farhågan, att även om den förberedande avrustningskommissionens arbete avslutats och även om det redan beslutats, att den stora nedrustningskommissionen skall sammanträda år 1932 — man har sagt, att man hoppas, att det skall ske i början av året — så är härvidlag så vaga formuleringar givna, att man den dag som är ingalunda med säkerhet kan säga, att detta sammankallande kommer att ske vare sig 1932 eller ännu mindre i början av sagda år. Vilket läge ha vi nästa år? Äro herrarna övertygade om att det är samma läge i världen som för närvarande? Är det icke tvärtom mycket som talar för, att i ett av de länder, där man kanske har att vänta det starkaste understödet eller motståndet — det senare kan taga sig uttryck på många sätt — mot nedrustningssträvandena, kan den politiska situationen 1932 vara fullständigt omkastad? Jag uttalar här i dag ingenting annat, än vad som är, då jag säger, att jag befarar, att ett ombyte av regering i England i varje fall icke kommer att påskynda nedrustningsarbetet. För övrigt är det nu så alldeles säkert, att man här i Sverige har den nu sittande regeringen 1932, denna, som konstitutionsutskottet har förtroende för? I debatten om det parlamentariska läget hävdas ju alltid, att detta är mycket labilt, och det borde följaktligen vara tänkbart, att man nästa år hade en annan situation. Med all respekt för konstitutionsutskottets påstående, att Sverige under alla tider sedan tillkomsten av Nationernas förbund har intagit en stark nedrustningsvänlig ståndpunkt, tillåter jag mig, i likhet med vad jag tidigare sagt, hävda den uppfattningen, att denna ståndpunkt kan variera högst avsevärt, kan framföras mer eller mindre starkt o. s. v.

Med detta är jag så inne på ett avsnitt, som redan nu kan beröras, och det är frågan, huruvida då socialdemokratiska regeringar och s. k. vänsterregeringar innebära någon säkerhet för nedrustningsarbetet. Låt mig säga, att enligt mitt förmenande representera de en större vilja att nedrustningsarbetet icke saboterats än rena högerregeringar — detta på grund av massornas tryck — men å andra sidan, hade det från de socialdemokratiska regeringarna och från de s. k. vänsterregeringarna tagits mera allvarligt och bestämt, mera effektivt på hithörande frågor, skulle resultatet nu varit ett helt annat.

Att det icke blott äro vi, som hysa farhågor för att nedrustningsarbetet under den närmaste tiden kommer att saboterats, skall jag be att få nämna ett par exempel på, det ena taget ur en tidning, som åtminstone borde stå herr Forssell tämligen nära, nämligen Svenska Dagbladet för den 30 januari i år. I ett telegram distribuerat av T. T. meddelas följande: »Vid överhusets sammanträde

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
injör Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

på torsdagen höll lord Dickinson ett tal, vari han yttrade, att alla makter, som undertecknat Versaillesfördraget, även Förenta staterna, äro moraliskt bundna av nedrustningsförpliktelse. Om icke de övriga makterna följa Tysklands exempel och nedrusta, kunde Tyskland enligt hans åsikt göra anspråk på rätten att åter rusta sig. Lord Cecil ansåg likaledes, att det föreligger en moralisk förpliktelse för signatärmakterna — d. v. s. de som underskrivit Versaillesfördraget — »att arbeta på allmän avrustning», alldeles speciellt Eder, herr Forssell, tillägnar jag dessa rader: »Talaren gav uttryck åt sin övertygelse, att Sovjetryssland skulle vara villigt att godkänna en förnuftig nedrustningsplan.» Det är ett helt annat språk, än när herr Forssell, som jag för övrigt skall återkomma till, förklarar, att detta förslag saknar varje värde för Sverige och Västeuropa.

I ett annat uttalande, återgivet av Socialdemokraten den 16 februari, förklarar Lord Cecil, att man måste försöka ernå en allmän procentuell nedskärning av rustningarna. »Det är», heter det vidare, »absolut nödvändigt, att man på konferensen inte slösar tid och kraft på frågor, som inte direkt beröra nedrustningen.» Därmed har indirekt sagts, att det har man gjort tidigare. Vidare förklarar han, att »det är nödvändigt, att folken *utöva stark påtryckning* på respektive regeringar. Personligen vore han övertygad om att de flesta folk på jorden, framför allt Europas, ivrade för fred och avrustning. Det ekonomiska läget komme också att verka förstärkande på motståndet mot det meningslösa, oekonomiska slöseriet med pengar för rustningsändamål. Det vore därför också mycket viktigt att taga itu med problemet även från den ekonomiska och finansiella sidan, och inte endast från den tekniska, över vilken dock fackmännen aldrig skulle kunna enas. Avrustningens ekonomiska värde skulle bli alldeles enormt.» Henderson förklarade precis detsamma, att det var *nödvändigt, att folken utövade stark påtryckning* på regeringarna. Hur rimmar detta med konstitutionsutskottets uttalande, då det förklarar sig nöjt med att man på den kommande nedrustningskonferensen hoppades att kunna förverkliga önskemålet att så mycket som möjligt minska rustningarna? Henderson säger, att uppgiften kan lösas, förutsatt att regeringarna understödjas av den offentliga meningen i respektive länder. »*Om folken verkligen vilja det, då komma regeringarna att avsluta avrustningstraktater*», men också endast då, kan det tilläggas.

Om man nu försöker få rustningarna siffermässigt belysta, så blir det ett tämligen nedslående resultat. Enligt Tidens kalender — jag har med avsikt valt den, men jag kan inom parentes säga, att de uppgifter, som lämnas från Nationernas förbund, i huvudsak stämma med dessa siffror — utgjorde rustningarna per huvud i svenska kronor följande: Frankrike 23:37, Sverige, som god tvåa, 22:77, Italien 19:77, U. S. A. 18:31, Finland 15:58, Norge 14:95, Danmark 13:79, Japan 13:10, Polen 9:87, Spanien 9:76, Tyskland 9:70, Belgien 9:42 och Sovjetunionen 8:02. Det var någon talare här uppe i bänkarna — jag tror att det var herr Holmgren i Karlskrona — som bara för någon vecka sedan, då vi behandlade fredsanslaget, förklarade, att det visste varendena människa, att Sverige var ett så väldigt fredsälskande land, att bara att tvivla på detta var nästan ett högmålsbrott. Men, mina herrar, om Sveriges folk är ett så oerhört fredsälskande folk, borde det icke i militärbudgeten ge uttryck åt denna uppfattning! Borde det icke se till, att vi icke stå som *nummer två*, när det gäller *utgifter för militära* ändamål per huvud räknat! Tycker ni icke, att det skulle rimma en smula mera med edert anspråk på att bli trodda av allmänheten, om siffrorna mera korresponderade med talet om fredsvänlighet, än vad för närvarande är fallet? Det är uppenbart, att även dessa siffror spegla precis samma uppfattning, som jag, med all tacksamhet mot utskottet, för att det i varje fall realbehandlat

motionen, dock icke kan hjälpa, att jag läser fram ur dess motivering. Det ordnar sig nog även utan riksdagen — tänker man—, vi ha ju en regering, och så länge den nuvarande sitter — det sades i annat sammanhang häromdagen — är det ingen anledning att tro annat, än att det skall gå bra —, vi ha ju f. ö. också utrikesnämnden. Men, mina herrar, fakta kvarstå, och det är dessa två. Trots denna regering, trots denna utrikesnämnd intager Sverige *en av de främsta platserna* i fråga om militära utgifter per huvud i världen just nu, och, för det andra, Sverige har icke spelat en roll i Genève, som tyder på, att de verkställande organen äro genomglödgade av vilja att påskynda och snarast möjligt genomföra nedrustningen.

För oss kommunister är saken naturligtvis tämligen klar. Vi vidhålla vår socialistiska grundsyn på dessa problem. Vi se svårigheten att åstadkomma en nedrustning mot bakgrunden av en allt starkare konkurrens mellan de olika makterna och maktgrupperingarna. Dessa objektiva förhållanden motverka den subjektiva nedrustningsviljan. Och det måste så bliva och kommer att så bliva, så länge den kapitalistiska produktionsordningen med dess kamp mot alla, med dess strävanden efter nya marknader, avsättningsområden och råvarukällor sitter i högsätet. Vi hysa sålunda icke något hopp om möjligheterna att inom den kapitalistiska ordningens ram kunna åstadkomma en nedrustning. Men det synes oss, som om detta icke får utgöra något hinder för att i varje fall alla de, som hava som framtidsmål fredens samhälle och som sträva efter en nedrustning, borde kunna enas åtminstone att sträva mot det målet, oavsett om de hava delade uppfattningar angående detaljerna i metoderna.

Och det kan väl ändå icke förklaras annat än riktigt, att då åtminstone i bägge kamrarna majoritet förefinnes för de partier, vilka säga sig sträva efter nedrustning, dessa borde giva uttryck för sin uppfattning på ett starkare och för allmänheten begripligare sätt än vad som hittills har skett.

Det är, herr talman — jag har sagt det förut från denna plats —, ett dåligt betyg på nedrustningsvilja det beslut, som genomfördes 1925, ett beslut, som för övrigt icke var allvarligare menat än att det nu sitter en ny stor kommission för att utreda, hur man skall genomföra det där beslutet. Ni skall icke förvåna eder, mina herrar, om folket i landet säger, att det är bara bluff alltihop, ingenting annat än ren och skär bluff.

Låt mig, herr talman, till sist säga ett par ord om reservanterna. Jag skulle kanske emellertid, innan jag går dit, säga ytterligare ett par ord om resultaten av nedrustningsarbetet nere i Genève. Jag har ett exempel, som jag tyvärr i det sambandet glömde nämna, nämligen hur många sammanträden, sessioner, kommissioner, resolutioner, som detta nedrustningsarbete redan har bringat på bordet. Litvinov påtalade saken i ett tal där nere och gav de olika ledamöterna i den förberedande nedrustningskommissionen en tankeställare. Han meddelade, att bortsett från folkförbundsförhandlingarna och rådet hade avrustningsfrågan behandlats vid 38 sessioner. Det hade tillsatts 14 olika kommissioner och dylika organ för folkförbundet, och deras arbete hade behandlats på 120 olika sessioner — observera mina herrar, tillägger han, icke sammanträden utan sessioner. Det hade antagits 111 olika resolutioner och dessa jämte referaten av förhandlingarna fyllde tusentals sidor av folkförbundets protokoll. Jag har i detta sammanhang anledning att erinra om vad herr Engberg sade härifrån en gång, då han betecknade hela den historien där nere som en pappers- och pratkvarn och ingenting annat. Jag hoppas, att herr Engberg intager en mot denna uppfattning svarande ståndpunkt i utrikesnämnden, ty där är det ju möjligt att framföra krav på en långt starkare och bestämdare takt åtminstone från svensk sida.

Så reservanterna. Professor Reuterskiöld anser, att denna motion knappast

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

skulle hava behandlats i ständigt utskott; den borde hava hänvisats till tillfälligt utskott. Han underlåter emellertid att anföra något som helst skäl för sin uppfattning. Professor Reuterskiöld är ju en känd grundlagstolkare. Men nog synes det en liten smula förmätet, om han gör anspråk på det mått av auktoritet, att han är befriad från att överhuvud taget anföra argument, fakta och skäl för sin ståndpunkt. Då det icke skett, få vi lämna den punkten åt sitt värde.

Professor Reuterskiöld anser också, att motionen icke kan bifallas i riksdagen av det skälet, att grundlagen anvisar en väg — han säger försiktigtvis den vanliga vägen. Jag tror icke, att dylika diffusa uttryck äro värdiga en grundlagstolkare med de anspråk, som professor Reuterskiöld har. Han borde helst uttrycka sig litet klarare, än att vi hava utrikesnämnden som den »vanliga» vägen för att behandla dessa problem. Professor Reuterskiöld anför icke ett verkligt skäl, varför riksdagen icke kan besluta i enlighet med denna motion. Motionen ifrågasätter intet *åläggande*, med hänsyn till grundlagen för övrigt, för regeringen att intaga den eller den ståndpunkten. Den innebär förslag om *en framställning* till regeringen.

Emellertid skulle det vara roligt att få reda på hos professor Reuterskiöld, vilken paragraf i grundlagen det är, som hindrar riksdagen att uttala sin principiella anslutning till ett nedrustningsförslag. Vilken paragraf är det? Där om säges icke ett ord. Icke ett ord.

Jag är ingen grundlagstolkare. Jag har emellertid nyss för att förbereda detta anförande läst igenom grundlagen i vederbörliga delar. Jag kan icke annat, herr talman, än få det intrycket, att är det så, att man skall tolka grundlagen som professor Reuterskiöld gör, kommer man onekligen att tänka på det där uttrycket, som säger: »För mycket lärdom gör rasande.» För litet lärdom är då bättre.

Bland reservanterna befinner sig också doktor Forssell. Med den napoleongest som är honom egen, inskränker han sig till att förklara: »Då utskottet finner, att det av motionärerna framlagda förslaget är i avsaknad av allt positivt värde ur svensk eller allmän» — varför just allmän? — »västerländsk synpunkt, får utskottet hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Det dunkelt tänkta är det dunkelt sagda. Vad menar doktor Forssell med detta? Varför är detta förslag icke av positivt värde? Är det av det skälet, att det har framförts av den kommunistiska gruppen? Eller betyder det måhända intet enligt doktor Forssells storsvenska mening, om den svenska riksdagen — vi kunna ju åtminstone teoretiskt tänka oss det — skulle uttala sin principiella anslutning till avrustningstanken? Eller menar doktor Forssell, att sovjetregeringens avrustningsförslag ingenting betyder för att föra fredstanken framåt? I sistnämnda hänseende är jag rädd för, att doktor Forssell talar å egna vägnar; ty ute bland de breda massorna har otvivelaktigt sovjetregeringens avrustningsförslag bidragit att mera koncentrera tanken på avrustning än vad tidigare var förhållandet.

Menar måhända doktor Forssell, att sovjetregeringens avrustningsförslag icke är allvarligt menat? I så fall tillåter jag mig mot doktor Forssell i svenska riksdagen ställa lord Cecil i det engelska överhuset. Det skulle naturligtvis varit en oartighet av hög klass mot doktor Forssell att hävda, att de tvenne storheterna äro jämförbara. Men jag vill å andra sidan icke vara så oartig, att jag icke gör det i alla fall. Jag tror, att lord Cecils uppfattning om allvaret i det sovjetryska förslaget väger avsevärt mycket mera än doktor Forssells eventuella uppfattning i detta stycke. Jag måste säga »eventuella» på grund av den oklarhet, med vilken doktor Forssell uttryckt sig.

Vidare kan jag icke underlåta att anföra ett uttalande av kapten Brunskog,

som just sysslat speciellt med dessa problem. Han säger på följande sätt: »Rysslands misstro till 'kapitaliststaternas' goda vilja är därför icke mera förvånansvärd än dessas misstro till 'kommuniststatens'. En allmänt erkänd sanning torde vara, att bolsjevikrevolutionsfaran bättre undanröjes genom ekonomiska och sociala välfärdsanordningar, främst avhjäljande av arbetslösheten, än genom militära rustningar. Medel härför kunna frigöras genom en kraftig nedrustning, som uppenbarligen är möjlig och högst önskvärd just med hänsyn till förhållandet till Ryssland.»

Det ryska problemet bedömes på följande sätt: »Två punkter måste hållas i minne: den första är Rysslands beroende av utländsk finans, den andra är sovjet-systemets beroende av fred, ty sunda förnuftet säger, att vad kriget gav Ryssland, det kommer ett nytt krig att beröva det. Om det finnes en sak, som Sovjetryssland icke kan riskera, så är det ett krig. Av dessa två skäl är Sovjetryssland på det hela taget ett element av fred i världen, som kan och bör slutligt absorberas i en världsorganisation för samarbete.»

Jag skulle tro, mina herrar, att detta omdöme, som kapten Brunskog citerar från en man, vilken i tolv års tid följt arbetet nere i Genève, borde vara ägnat att giva eder en tankeställare. Och måhända skulle man kunna vara nog sangvinisk att uttala den förhoppningen, att det bidrar att göra ett slut med den ständiga hetsen mot Sovjetunionen såsom varande den, vilken arbetar för åstadkommande av krig i världen. Dess insats i det internationella nedrustningsarbetet, dess hela politik sedan 1917 har i handling varit fredens politik och ingenting annat.

Kapten Brunskog säger vidare: »Sovjetrysslands inställning till avrustningsproblemet torde böra ses mot bakgrunden av att dess fredsmiljö (562,000 à 1,200,000 man, det sista maximum) är i runt tal tredjedelen av övriga europeiska staters fredsmiljöer tillsammans (omkring 3 miljoner man). Emedan dessa senare stater äro medlemmar av Nationernas förbund, som avser samarbete mellan i första hand förbundsstaterna, kan Ryssland betrakta förbundsstaternas vida överlägsna lantstridskrafter såsom riktade mot sig. Därtill komma sjö- och luftstridskrafterna med en vida större överlägsenhet å de europeiska förbundsstaternas sida.» »En betydande nedrustning från förbundsstaternas sida vore därför, synes det, icke blott möjlig utan tillräddig ur både trygghets- och samarbetsynpunkt.»

Som sagt, jag har anfört dessa synpunkter för att visa, att personer, som följa frågan, visserligen icke av samma politiska uppfattning som doktor Forssell, hava en helt annan uppfattning än han. Men går jag till hans *egna meningsfränder* — men den lilla elakheten kan jag verkligen icke återhålla: de av hans meningsfränder, som känna till utrikespolitiken en liten smula — så synes det mig, som om de fullständigt plockade doktor Forssell sönder och samman. Jag har här i min hand en broschyr, som jag senast i natt läste, och den är verkligen intressant. Den är skriven av doktor Rütger Essén och heter »Sverige, Östersjön och östersjöpolitiken». Jag vill ögonblickligen säga, att i hans slutsatser är jag icke ense. Men i övrigt innehåller den i sin analys av det nuvarande läget många synpunkter, som äro utmärkta. Den är utgiven — hör och häpna! — på Sveriges nationella ungdomsförbunds förlags skriftserie, nr 30. Alltså, Sveriges nationella ungdomsförbund, där doktor Forssell är själv ordförande, har gett ut denna skrift. På sidan 35 under rubriken »Sverige och Ryssland» säges det följande: »Det nya Moskvaryssland har intet intresse av territoriell utvidgning åt Östersjöhället.» — Satsen är för säkerhets skull spärrad. »Härmed äro förutsättningarna skapade för ett långt bättre förhållande och ett mera givande samarbete mellan Sverige och Ryssland än fallet var från 1809 till 1917. Utgångsläget har från bägge parternas sida blivit naturligt och friktionsfritt.»

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Jag tycker verkligen, att Nationella ungdomsförbundets skrift nr 30 borde sättas som afton- och morgonbibel hos högertidningarnas redaktörer. Hava de överhuvud någon förmåga att fatta vad där står, uttalar jag den förhoppningen, att det skulle vara synnerligen nyttigt.

På sidan 36 säger doktor Essén: »För första gången på flera hundra år har sålunda nu en möjlighet skapats för Sverige och Ryssland att komma i ett naturligt förhållande till varandra. Sveriges givna roll är här den av en stor exportör på den ryska marknaden, eventuellt även av ekonomiska företagare och tekniska hjälpare vid det ekonomiska uppbyggandet av Ryssland, som i ekonomiskt hänseende ännu i mycket befinner sig på kolonialstadiet. En möjligast aktiv roll i utbytet av varor, kredit och tjänster, det är Sveriges egentliga uppgift gentemot Ryssland. Denna uppgift är helt av fredstryggande och kulturuppbyggande natur. Dess lyckosamma genomförande ligger i lika hög grad i bägge parternas välförstådda intresse.»

Tror doktor Forssell och de andra högermännen i kammaren, att den uppgiften underlättas genom den sanningslösa trafik, som dag för dag bedrivs i högerpressen mot Sovjetunionen och läget där?

Han talar vidare — jag skall icke trötta med flera citat — om Rysslands snabba ekonomiska utveckling. (Det är inom parentes rätt intressant, att han icke är så tvärsäker på, att det icke lyckas med femårsplanen. Om det lyckas, säger han, vilken ståndpunkt skola vi intaga?) »Om socialistiskt eller icke», säger han alltså, »Rysslands snabba ekonomiska utveckling» — hör herrarna, som skriva om dumping? — »är vad man ur svensk synpunkt bör önska och eftersträva samt efter bästa förmåga medverka till. Vårt intresse ligger endast i en rik utveckling av det ömsesidiga utbytet. Vi ha också härvid en hel del att ge. Svenskarna äga i högre grad än kontinentens folk en naturlig förståelse för det ryska lynnet.» Han borde ha tillagt: med undantag för högerpressen. »Vår höga tekniska nivå och vårt förmånliga geografiska utgångsläge ge oss även andra särskilda förutsättningar för en fruktbringande insats i Rysslands utveckling.»

Som sagt, herr talman, jag har anfört dessa små citat för att visa, att på en del håll inom högern, och speciellt unghögern, där man studerar utrikespolitik, har man en något annan uppfattning i denna fråga, än vad doktor Forssell här ger uttryck åt i sin reservation.

Det råder otvivelaktigt, herr talman, en mycket stark stämning bland de arbetande massorna överallt i världen, och icke minst i Sverige, för avrustning. Då man kommer ut i arbetarförsamlingarna litet varstades i dessa dagar, resonera arbetarna ungefär så här: »här på platsen ha vi så och så många arbetslösa, i hela landet över 100,000. Av dessa är det en bråkdel eller i varje fall endast en liten del, som erhåller någon hjälp från stat eller kommun; den stora massan får ingenting. Sådant är läget, samtidigt som man motiverar avslag på kraven om arbetslöshetsförsäkring med att vi icke ha råd därtill. Men råd att årligen lägga ned 132,000,000 kronor på militärutgifter det har Sverige, trots att också högern konstaterar, huru utmärkt vårt geografiska militärpolitiska läge är, råd har detta land, som ändock endast är ungefär dubbelt så stort som Danmark, att offra tre à fyra gånger så stort belopp på militära utgifter, råd hava vi att intaga samma ställning i fråga om militärutgifterna i jämförelse ved Norge.» Det synes mig klart, att arbetarna ha fullkomligt rätt, då de göra dessa reflexioner, och då de samtidigt tillägga: »det finns ingen vilja, ingen allvarlig beslutsamhet hos de bestämmande organen för att genomföra en annan sakernas ordning.» *Anklagelsen drabbar alldeles otvivelaktigt med fullt skäl också svenska riksdagen*, som icke vill vara med om att genomföra ett förändrat ståndpunktstagande.

Då det finns över 300,000 människor i landet, som åtnjuta fattigvård — i

många avseenden är det riktigare att säga *fattigvanvård*, ty alla de paragrafer och stadganden, som riksdagen antagit för att reglera berörda område, ha ännu icke blivit mer än tomt skal på många platser i landet — då det finns massor av människor, som icke hava människovärdiga bostäder, då de gamla icke kunna få mer än en spottstyver vid fyllda 67 år, efter ett helt långt livs arbete, då tror jag, att herrarna mycket klarare skola kunna förstå, att enbart det sociala läget är sådant, att det starkt motiverar en positiv inställning från andra kammarens majoritet till det föreliggande förslaget, d. v. s. bifall till principen om nedrustning.

Det är uppenbart, att man härvidlag har försökt att med litet smussel komma ifrån motionen. Man har sagt, att denna motion hänför sig till sovjetregeringens första avrustningsförslag. För dagen, mina herrar, föreligger icke detta förslag. Sovjetregeringens delegation har, som känt, framlagt ett alternativt nedrustningsförslag, och det är detta vi yrka bifall till i och med vår motion. Det föreslås ju också i densamma klart och tydligt, att riksdagen måtte »i princip uttala sig för i Genève *föreliggande* av sovjetregeringen framförda avrustningsförslag».

Det finns två olika grupper i fråga om nedrustningsarbetet. Den ena säger: ja, visst vilja vi vara med om nedrustning men ingen isolerad sådan; blir det återigen fråga om en internationell aktion för nedrustning, då skola vi ögonblickligen ansluta oss. Mina herrar, den föreliggande motionen är just en dylik aktion. Förslaget innebär, att man skall företaga en *internationell* aktion för nedrustning. Vad har ni nu för skäl till att också gå emot detta? Anhängarna av isolerad avrustning återigen böra hava än större skäl att gå in för motionen, ty de förklara ju, att de ställa sig till vänster om dem, som äro motståndare till den isolerade avrustningen.

Ett avslag på motionen — och det är otvivelaktigt, att det blir kammarens beslut i denna fråga; dock måste det nog, herr talman, bli efter en votering — synes mig vara av den karaktär, att på det beslutet i viss mån och med någon omskrivning kan tillämpas innehållet i ett anförande, som herr Rickard Sandler vid ett tillfälle höll i Genève emot sabotaget av nedrustningen. Han förklarade, enligt referat i kapten Brunskogs bok, att nedrustningskommissionens arbetsresultat hade på flera punkter nåtts genom att man begränsat begränsningen och reducerat reduceringen av rustningarna, att man försiktigtvis lagt de mera svårlösta problemen på hyllan, och att man utarbetat många metoder och tabeller men *underlåtit att förse dem med innehåll*. Men en alltför försiktig metod innebure en risk för att det vid arbetets slut kanske skulle visa sig, att den vunna enigheten om ett minimum lett till ett minimum av enighet. Det är visst icke, herr talman, någon oförsynhet emot andra kammaren att säga, att ett enkelt hänvisande till de direktiv, som utrikesnämnden och regeringen kunna ha givit vår delegation vid förhandlingarna i Genève, det är verkligen att vara så försiktig från riksdagens sida, att riksdagen *lägger problemet, avrustningsproblemet, självt på hyllan*.

Jag har försökt visa upp, hurusom intet skäl grundlagsenligt talar emot att riksdagen ger sitt bifall till principen om nedrustning, huru det på intet sätt obehörigt binder vare sig denna eller en kommande regering i dess handlande, hurusom det, som naturligtvis varje förnuftig människa begriper, innebär, att om icke sovjetregeringens längst gående nedrustningsförslag vinner majoritet vid behandlingen i nedrustningskommissionen, så är den svenska delegationen självklart oförhindrad att taga nästa steg och rösta för det därnäst bästa. Det är en ståndpunkt, som riksdagen själv vid avgörandet av många frågor intar, och det vore ju då högst underligt, om icke också den svenska delegationen vid nedrustningskonferensen i Genève skulle kunna intaga samma ståndpunkt. Hävdandet av varje som helst annan uppfattning, försöken

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

att lägga in en annan innebörd i vårt förslag äro ingenting annat än de *obotfärdigas förhinder*, ingenting annat än ett försök av den svenska riksdagens majoritet att *komma ifrån ett ståndpunktstagande* i sak, som ger uttryck åt vad man tänker ute i landet, där man vill nedrustning och fordrar, att handlingar i någon mån skola svara emot de många löftena.

§ 8.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 99, angående försäljning av en Kungl. Maj:t och kronan tillhörig hållhägnaad i Sattajärvi by inom Pajala socken av Norrbottens län;
nr 103, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;
nr 104, angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till arv efter Olga Maria Weidenhielm;
nr 106, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;
nr 94, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;
nr 96, angående ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster;
nr 98, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård; och
nr 92, angående bestridande från anslaget till allmänna indragningsstaten av en arbetaren K. J. Johansson tillerkänd livränta.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Fortsattes föredragningen av konstitutionsutskottets utlåtande nr 4; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr *Sävström*, som yttrade: Herr talman! Motionären har under sitt långa anförande givit uttryck åt sitt missnöje över den långsamma takt, som kommit till synes, när det gäller frågan om internationell avrustning. Och han är icke ensam om att uttala ett missnöje däröver.

Om man tar del av ett urval av de tal, som höllas vid den inledande generaldebatten under nationernas förbunds församlings elfte ordinarie möte i Genève i september månad i fjol, finner man, att de flesta talare under denna debatt, som kommo in på frågan om avrustning, uttalade sitt missnöje över den långsamma takten i avrustningsfrågan. Så t. ex. yttrade den tyske utrikesministern följande: »Med största misräkning konstaterar Tyskland, att regeringarna sedan år tillbaka äro på efterkälken i fråga om uppfyllandet av sina juridiska och moraliska förpliktelser beträffande avrustning.» Men han för naturligtvis icke samma resonemang angående Nationernas förbund, som motionären nyligen gjorde. Han sade nämligen på ett annat ställe i sitt anförande: »Nationernas förbund utgör allttjämt en viktig och nödvändig faktor i vår politik, en faktor, som vi med alla våra krafter vilja arbeta på att stärka. Det är sant, att Nationernas förbund än i dag befinner sig i första stadiet av sin utveckling. Vi få se till, att det ej uppstår någon stagnation i dess verksamhet. Nationernas förbund är ej något enkelt experiment, dess medlemmar få ej vid besvikelser och motgångar låta sitt intresse svalna. Förbundsakten utgör ett system av förpliktelser och löften, av vilka en stor del ännu kvarstå ouppfyllda.»

Emellertid veta vi ju alla, att genom Kellogg-pakten, som vi för vår del också anslutit oss till, hava vi högtidligt förklarat, att vi fördöma anlitande av krig för avgörande av internationella tvister, och att vi i våra inbördes förhållanden avstå från krig såsom verktyg för nationell politik. Nu är det visserligen sant, att även under en tid av väpnat försvar går det att tills vidare uppehålla freden. Men skall man ha någon säkerhet för och vara tryggad emot krig, så måste dock en allmän avrustning komma till stånd. Det är säkerligen den förnämsta av alla säkerhetsåtgärder på detta område. Jag tror, att om den meningen äro ändå rätt många här i kammaren fullständigt överens. Vi gilla sålunda i princip den allmänna avrustningen, den internationella avrustningen.

Nu säga emellertid motionärerna i början av sin motion, att »rustningarna äro större än någonsin». »Staterna tävla om åstadkommandet av de effektivaaste förstörelsemedlen. De militära förberedelserna pågå för nästa krig, framför allt i fråga om luftvapnet och giftgaserna. Militärbudgeten drives i höjden — — —.» Om man studerar en del av de tal, som höllos i september månad i fjol vid Nationernas förbunds församlings möte i Genève, så finner man emellertid ett uttalande av den engelske utrikesministern Henderson, där han yttrar, att det ändå kan påvisas, att framsteg hava gjorts även när det gäller frågan om nedrustningen. »Jag tror», yttrade han, »att under de gångna tolv månaderna betydande steg tagits framåt. Alla kända resultaten av *flottkonferensen i London*. Om vi jämföra den överenskommelse, som där träffades, med de förslag, om vilka man inte kunde ena sig på flottkonferensen i Genève 1927, se vi genast, att definitiva framsteg gjorts. I enlighet med Londonfördraget kommer den brittiska flottan med avseende på tre klasser av fartyg, kryssare, jagare och undervattensbåtar, att röra sig med 200,000 ton mindre, än om de vid konferensen 1927 framlagda förslagen hade blivit antagna. Och icke nog härmed. Genom Londonfördraget ha vi utfäst oss att med 25 % reducera de slagfartyg, som vi hålla i beredskap. Vi ha utfäst oss att icke bygga några flera sådana fartyg före år 1936, och vi hoppas, att innan dess ytterligare avtal skola träffas, så att inga flera sådana krigets vidunder någonsin mera måtte komma att konstrueras.»

Just med tanke på vad jag här citerat av Englands utrikesministers anförande, där han talar om de reduceringar, som redan verkställts, säga emellertid motionärerna: »Inskränkningar i byggandet av vissa fartygsklasser ha medfört utvidgningar i byggnadsprogrammen omfattande andra.» Det är mycket möjligt, att så har förekommit. Det är klart, att när det gäller de rustningar, som pågå för närvarande, kan man icke spåra någon egentlig minskning, utan under hela denna tid har man ändå det intrycket, att de oupphörligen gå i höjden. Inskränkningar vidtagas på vissa områden, men å andra sidan, och framför allt då det gäller luftvapnet, sker det betydande utvidgningar. Men om det nu är så, att rustningarna över huvud hittills hava drivits i höjden, är det då tänkbart, att man omedelbart skall kunna få ett förslag om avrustning genomfört? Det är den fråga, som vi i första hand måste försöka besvara. Vi, som äro vana vid att syssla med praktisk politik, låt vara i ringa omfattning, ha ändå fått göra den erfarenheten, att för att kunna komma någon väg måste man gå fram steg för steg. Och om det gäller i praktisk politik, att man får taga sådana steg, det ena efter det andra, för att komma fram till ett resultat, varför skulle det då icke vara nödvändigt med samma tillvägagångssätt, då det blir fråga om dessa militära rustningar och den politik, som föres på detta område?

Nu sade emellertid motionären, att det är klart, att om man icke direkt vill gå in för sovjetunionens första förslag om omedelbar avrustning, så kan man ju taga det andra förslaget, som från delegerade lades fram. Jag måste säga,

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

att jag blev något häpen, när jag hörde detta yttrande, ty för min del hade jag räknat med att motionären syftade uteslutande på det första förslaget om omedelbar avrustning, ty det är väl ändå det, som i första hand tilltalar alla verkliga fredsvänner. Men nu säger motionären, som vi hörde, att om icke detta kan genomföras, kan man lika gärna reflektera på det andra förslaget, och han anser, att den svenska delegationen där nere i Genève borde, om den ser, att det första förslaget icke kan bifallas, gå över på det andra förslaget.

Vad innehåller då detta andra förslag? Jag skall be att få redogöra för själva huvudpunkterna i detta andra förslag.

Det av sovjetregeringen framlagda förslaget till nedrustningskonvention innehåller bl. a.

Art. 1. Vid nedrustningens till lands genomförande uppdelas staterna i följande grupper:

- grupp A: stater med mera än 200,000 aktiva soldater;
- grupp B: stater med mera än 40,000 aktiva soldater;
- grupp C: stater med mindre antal aktiva soldater;
- grupp D: stater avrustade efter världskriget.

Art. 2. Nedrustningskoefficienten för landstridskrafter bestämmes på följande sätt:

- a) stater tillhörande grupp A reducera arméerna till hälften;
- b) stater tillhörande grupp B reducera arméerna med en tredjedel;
- c) stater tillhörande grupp C reducera arméerna med en fjärdedel.

Detta innebär att en stat med en armé på 210,000 man skall reducera den till 105,000, medan en annan stat med en armé på 190,000 man skall reducera den till 127,000. Den senares armé får sålunda bli betydligt starkare än den förras.

Art. 12. Vid nedrustningens till sjöss genomförande skall följande iakttagas:

- a) stater, som den 1 jan. 1928 hade en flotta med ett tonnage överskjutande 200,000 ton, skola reducera sina sjöstridskrafter med hälften;
- b) stater, som den 1 jan. 1928 hade en flotta med ett tonnage understigande 200,000 ton, skola reducera sina sjöstridskrafter med en fjärdedel.

Således, en stat, som har en flotta på 210,000 ton, skall alltså reducera denna till 105,000 ton, under det att en stat, som har en flotta på 190,000 ton, skall reducera denna till 142,500 ton. Den senares flotta får sålunda bli väsentligen starkare än den förras.

Art. 21. Vid nedrustningens i luften genomförande indelas staterna i följande grupper:

- a) grupp E: stater med mera än 200 stridsaeroplan;
- b) grupp F: stater med mellan 100 och 200 stridsaeroplan;
- c) grupp G: stater med mindre än 100 stridsaeroplan.

Stater tillhörande grupp E skola reducera sina luftstridskrafter med hälften; stater tillhörande grupp F, med en tredjedel och stater tillhörande grupp G med en fjärdedel.

En stat, som äger 210 aeroplan, skall sålunda reducera deras antal till 105, under det att en stat, som äger 190, skall minska dessa till 127. Den senare får alltså hålla en starkare luftflotta än den förra.

När ett förslag utformats på det sätt, som här är gjort, undrar jag icke på, att detta icke kunde godtagas.

Emellertid hava vi i utskottet här i utlåtandet givit uttryck åt att vi hoppas, att vårt land liksom hittills bemödar sig om att göra allt vad som är möjligt för att i det avseendet minska rustningarna, så att man på sådant sätt kan lätta de militära bördorna. Vi hava försökt göra det från vårt håll och från det parti som jag representerar efter de förutsättningar, som finnas i vårt land, och vi ämna göra så även i framtiden. När det gäller vårt lands ställnings-

tagande till en allmän avrustning är det klart, att vi socialdemokrater äro villiga beträda den vägen på det sätt som gör, att vi fortast möjligt skola komma ned till det minimum, som anses erforderligt för att upprätthålla ordningen. Det är detta, som vi velat ge uttryck åt i vårt utlåtande.

Jag tycker, att kammaren har skäl att bifalla vad utskottet här föreslagit, och jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Härpå yttrade:

Herr Lindberg: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att deklarerera, att jag vid omröstningen kommer att stödja det kommunistiska yrkandet. Min motivering är mycket kort. Det är nämligen min uppfattning, att de ryska insatserna i nedrustningsfrågan i Genève äro allvarligt menade, och att dessa insatser böra stödjäs i varje land, som ärligt eftersträvar en brytning med den nuvarande internationella rustningspolitiken.

Herr Västberg: Herr talman! Jag har begärt ordet för att instämma i samma deklARATION, att jag i sak kan understödja det kommunistiska initiativet såsom en opinionsyttring för nedrustningsarbetet även ute i Europa, och jag kan för min personliga del icke fatta, att även om sovjetunionen icke menade ärligt med sina förslag, det är något som hindrar de andra staterna, som hava en annan uppfattning och som syfta till en verklig avrustning, att understödja varje initiativ i den riktningen. Jag skulle kunnat nöja mig med att säga detta, om det varit på det sättet, att de som fört fram denna motion här i riksdagen själva företrätt en verkligt ärlig uppfattning på detta område. Det är för att belysa denna dubbelhet från det kommunistiska partiets sida eller den avart av kommunism som sitter här i riksdagen, som jag närmast kom att begära ordet.

Jag vill bara be att få understryka, att herr Kilbom och hans vänner i riksdagen ju blivit uteslutna ur Komintern. De blevo utkörda från Moskva först och främst på den grund att de framlade ett avrustningsförslag i den svenska riksdagen. Det var en av de väsentliga orsakerna till den brytning, som inträdde mellan det Kilbomska partiet i Sverige och den kommunistiska internationalen. Det finns icke något initiativ, som har blivit så avhånat i den kommunistiska pressen eller som blivit så förlöjligt av bolsjevikerna i världen som just de svenska kommunisternas avrustningsinitiativ i riksdagen. Man frågar sig efter orsakerna, och bolsjevikerna hava varit tämligen uppriktiga i detta avseende. De hava klart och tydligt i denna diskussion sagt ifrån, att det avrustningsförslag, som sovjetregeringen framlade i Genève, icke var allvarligt menat. Det var bara tänkt som en politisk manöver, man skulle därmed avslöja de imperialistiska staterna, man skulle ställa de kapitalistiska regeringarna mot väggen. Detta var sålunda det verkliga motivet för sovjetregeringens framläggande av sitt förslag i Genève, och det var därför att det Kilbomska partiet missuppfattade ställningen, som det framlade ett eget avrustningsförslag.

Herr Kilbom har talat mycket här om prat i Genève och från vissa antimilitaristers sida, och han klandrade skarpt alla dem, som hade en mot hans avvikande mening i denna fråga, men det förefaller mig, som om herr Kilbom själva skulle hava avkopplat hjärnan och låtit munnen gå, när han behandlat just detta avrustningsproblem i belysning av deras ideologi om sambandet mellan krig, rustningar och kapitalism. Jag skulle vilja ställa den frågan direkt till

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 13.

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

herr Kilbom, om han för sin personliga del tror, att det existerar någon möjlighet till avrustning inom ett kapitalistiskt samhälle, inom en imperialistisk stat? Jag anser mig befogad att rikta den frågan, därför att Kilbomskommunisterna göra förtvivilade ansträngningar att bibehålla kontakten med en kommunistisk åskådning å ena sidan och med sitt avrustningsinitiativ å den andra. Jag hörde herr Kilboms inlägg här, och han uttryckte då, att han icke hyser allt för stort hopp på att det skall kunna lyckas att inom en kapitalistisk stat åstadkomma en avrustning, och han har själv tydligt deklarerat denna uppfattning i Folkets Dagblad. Jag antar att det är herr Kilbom själv, som fört pennan, då det den 29 januari yttrades, att »militarism och krig är det kapitalistiska systemets naturliga och logiska konsekvens». Då herr Kilbom har en sådan uppfattning, att det följaktligen är omöjligt att inom en kapitalistisk stat åstadkomma en avrustning, då står han på principiellt samma linje som sovjetregeringen, nämligen att hans förslag att understödja deras kraftiga avrustningssträvanden icke kan och icke får betraktas som annat än en politisk manöver, som ett sätt att avslöja de imperialistiska staterna, och då förstår jag icke, huru herr Kilbom med så starkt patos både i kammaren, i sin tidning och ute på mötena kan komma och förfäktat den totala och ögonblickliga avrustningen, vilket endast är att skapa dimbildning bland de svenska arbetarna och antimilitaristerna. Han uttrycker sin åskådning på den punkten i Folkets Dagblad den 24 januari på det sättet, att han säger, att »anhängarna av avrustningen måste djärvt och beslutsamt handla i enlighet med sin övertygelse. De måste överallt och allestädes rösta för att på annat sätt stödja avrustningspolitiken». Jag måste för min personliga del säga, att herr Kilbom med den principiella inriktning han har, med den anslutning han givit till sovjetregeringens ståndpunkt i denna fråga, alls ingen rätt har att tala om någon ärlig övertygelse, att framhålla och understryka nödvändigheten av att stödja ett nedrustningsinitiativ, om det uppkommer i Genève eller i den svenska riksdagen, ty det kan icke stämplas och karakteriseras som något annat än en politisk manöver från herr Kilboms och Kilbomskommunisternas sida. Däremot har jag den uppfattningen, att det är alldeles riktigt, som herr Kilbom säger, att en sådan diskussion bidrar att skapa klarhet över linjerna, över syftemålet även med Kilbomskommunisternas initiativ, och detta är icke det minst värdefulla utbytet av sådana här aktioner.

Jag tycker också, att det är en annan part, som bör få ett litet ord att säga, även om det skulle refereras i andra hand, nämligen de tvättäkta moskoviterna i landet, de som här i Sverige representera den nuvarande Komintern och dess politik. Ifrån det hållet har herr Kilboms politik icke mött någon särskild uppmuntran, och man kan icke säga, att herr Kilbom fått någon glädje av sin stort anlagda offensiv till avrustning här i vårt land. Jag skall erinra om bara ett par citat. Det kommunistiska Medlemsbladet skriver om detta herr Kilboms förslag att stödja sovjetregeringens avrustningsförslag i Genève att »det innesluter alla de i kapitalismens tjänst anställda dimbildarnas alla fraser och illusoriska försök, all deras tro på kapitalismens avrustningsvilja, på Nationernas förbund och dess avrustningskonferenser». Det är en mycket stark och hård kritik som sålunda herr Kilbom och hans kamrater fått mottaga för sin framstöt i denna riktning, då de tro sig kunna göra en tjänst åt Sovjetunionen och avrustningstanken ute i världen. Och moskvaorganet Ny Dag, som hyser en stark kärlek till herr Kilbom och hans kamrater, säger, att »Kilbomsrenegaterna hava inlett sin kampanj för att bland massorna popularisera imperialisternas bedrägliga avrustningsmanövrer med en riksdagsmation». Man kan sålunda icke säga, att herr Kilbom har något synnerligt nöje att söka göra tjänst åt Sovjetunionens och Kominterns politik i världen, utan han har blivit lönad på det mest skamliga och kränkande sätt. Man skall ha mycket starka

lakejkänslor för att under sådana förhållanden kunna med verkligt allvar understödja denna politik.

Med anledning av herr Kilboms yttrande skall jag också be att få registrera en del framsteg, som herr Kilbom gjort sedan tidigare uppträdanden här i kammaren. Han uttryckte bl. a. på tal om en eventuell regimförändring i England, att en förändring i regeringen där i varje fall icke kunde främja fredsarbetet i Genève. Såvitt jag fattade detta riktigt, innebär det sålunda en slags gradering av de olika regeringarnas inställning till fredsfrågan, och att sålunda herr Kilbom i likhet med oss har den uppfattningen, att den engelska arbetarregeringen är mera fredsvänlig, att den är en större trygghet för avrustningsarbetet än exempelvis en högerregering, en regering för de kapitalistiska intressena. Detta framsteg i herr Kilboms ideologiska uppfattning ber jag att få registrera till kammarens protokoll, då han tidigare har hävdat, att man gott kan taga alla borgerliga och socialdemokratiska regeringar ungefär över en kam, då de äro ganska likvärdiga med varandra i försvaret av kapitalismen och militarismen. Detta steg fram mot ökad klarhet har herr Kilbom tydligen tagit i samma ögonblick, som han släppte förankringen med Moskva och han blivit en mera fri medborgare.

Herr Kilbom efterlyste konsekvensen i nedrustarnas uppträdande, men jag vill också efterlysa herr Kilboms konsekvens. Han framhöll, att vårt land medverkade till att sabotera avrustningssträvandena i världen på den grund att vår regering understödde England i Genève, men sedan, när han då skulle hitta på argument emot de avrustare, som icke ville gå in på hans linje, tillät han sig att till stöd för sin mening citera både lord Cecil och herr Hendersons uttalanden för ett intensivare fredsarbete och för en verklig nedrustningsaktion. Och därmed visar han, att man ifrån dessa engelska delegaters sida, som ha ett starkt inflytande på Genèvepolitiken, ådagalagt verklig fredsvilja. Det var alltså osant tal att den engelska regeringen vore sabotör av nedrustningsarbetet, och därmed förfaller grunden för det klander, som man riktat emot den svenska regeringen, som understött England på denna punkt.

Jag vill till slut säga, att hela detta avrustnings- eller nedrustningsarbete möter stora och omfattande svårigheter. Man har provat så många olika förslag och försökt så många olika vägar för att komma fram till en lösning, som är tekniskt, praktiskt och politiskt genomförbar. Jag menar, att även om det ännu icke har visat sig några praktiska resultat, kan man ju därmed icke bryta staven över Nationernas förbunds politik, och man bör heller icke upprätthålla den uppfattningen, att en stor del av dem, som äro representerade i Genève, icke skulle ha haft ärliga avsikter, utan bara föra bluffpolitik för att bedraga massorna och medverka till att kriget ånyo skulle överraska oss, så att fredsvännerna ej skola hinna sätta sig till motvärn. Jag betraktar även sovjetförslaget som ett av de många uppslag man kan diskutera, och jag har personligen den uppfattningen, att oavsett vad sovjetregeringen tänker om sitt förslag och den åsyftat med detsamma, det i alla fall verkat befruktande på fredsdiskussionen, bidragit till att avslöja illusionerna och till att skingra dimbildningen på detta område, så att massorna själva få ögonen öppna för vad som är att göra. Och jag tror också, att även en diskussion kring det initiativ, som den kommunistiska gruppen tagit, i sin mån bidrager till att väcka uppmärksamheten för avrustningsfrågan och för Nationernas förbunds arbete. Jag tillåter mig därför deklarerera, att jag kommer att understödja den kommunistiska motionen, även om jag icke gillar varken dess motivering eller dess kläm. Jag gör det endast som en personlig demonstration till förmån för avrustningsarbetet i världen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Jag försäkrar, herr talman, att trots att jag har att företräda en reservation vid utskottsbetänkandet, så var det min bestämda föresats att icke gå upp i denna debatt. Jag har den känslan, att kamrarna göra sig skyldiga till samma missgrepp, som utskottet gjorde, när denna fråga handlades, nämligen att göra för stor affär av denna kommunistiska manöver på den inre valmarknaden, som måhända på samma gång är en manöver på en större, kanske mera lukrativ marknad. Det var min avsikt att icke blanda mig i denna diskussion, trots min reservation, men under debattens gång har jag blivit så många gånger direkt apostroferad med frågor och förebräelser, att jag finner mig berättigad att säga några ord till protokollet.

Herr Kilbom var indignerad mot mig, därför att jag så kort ville avfärda hans motion, som ju går ut på förord för Sveriges principiella anslutning till det ryska *avrustningsförslaget*, »*det enda*», heter det i hans motion, »*som föreligger*». Jag tycker, att herr Kilbom själv har givit mig rätt genom sitt eget uppträdande, i det att herr Kilbom själv har varit den förste att kasta detta förslag i papperskorgen, då han ju säger, att han naturligtvis menar ett senare, i motionen icke alls omnämnt *nedrustningsförslag*, som Ryssland vid något tillfälle under de följande åren och *efter det avrustningsförslaget* framlagts, har kommit fram med. Ja, mina herrar, jag tycker ändå att mitt lilla uttalande, att man lugnt kunde kasta den Kilbomska motionen i papperskorgen, kan stå sig efter denna deklaration från herr Kilbom själv, att han icke ett ögonblick håller på det förslag som utgör kärnan i hans motion. Det uttalandet från min sida i min reservation har verkligen fått en bekräftelse i debatten. Och för övrigt vill jag säga, att när jag i min reservation säger, att det Kilbomska förslaget icke har något positivt värde ur svensk eller allmän västerländsk synpunkt, skulle jag måhända, efter den Kilbomska deklarationen, kunna tillägga, att den Kilbomska motionen kanske icke ens har något värde ur *sovjetrysk* synpunkt, när han går ifrån den linjen på detta sätt.

Jag skall också be att få svara på några direkta frågor, ställda till mig av herr Kilbom. Herr Kilbom frågar mig, om en anledning till min reservation kan vara den, att det Kilbomska förslaget kommer från den kommunistiska gruppen. Svaret blir *ja*. Han frågade också, om jag möjligen trodde, att det sovjetryska avrustningsförslaget i Genève icke var allvarligt menat. Svaret blir *ja*. Han frågade också, om jag möjligen hade menat, att sovjetförslaget »ingenting betyder». Där blir mitt svar icke så där oreserverat ja, utan jag svarar, att det vore ju felaktigt att tro, att detta avrustningsförslag »ingenting betyder». Det betyder självfallet en politisk och diplomatisk manöver i ett utrikespolitiskt spel, men inget annat. Och att här komma och ifrågasätta, att svenska män skola uttala sig för att svensk utrikespolitik skall hängas fast vid manövrer från Ryssland eller någon annan stat, det förefaller mig oerhört. Jag ber också att till belysande av den reda och klarhet och ärlighet, som föreligger från kommunistisk sida, få erinra därom, att medan herr Kilbom här i kammaren säger, att han givetvis menar det sovjetryska *nedrustningsförslaget*, säger hans medmotionär i första kammaren, herr Nerman, att man givetvis menar det stora *avrustningsförslaget*. Det förefaller mig, herr talman, som om det kommunistiska partiet körde med något ojämn parhästar. När jag ser dessa parhästar, erinrar jag mig en historia, som jag hörde i min barndom. Här i Stockholm fanns det nämligen en läkare, en stor hedersman f. ö., som ägnade sig med iver åt homeopati. Han for omkring i en läkardroska, förspänd med två hästar, och folkhumorn döpte den ena hästen till *Hum* och den andra till *Bug*. Herrarna förstå säkert, vad det är, som kommit mig att tänka på denna gamla Stockholmshistoria. Vad sedan herr Kilboms yttrande om min reservations förhållande till doktor Esséns bok beträffar, måste jag säga,

att jag med största häpnad hörde på den delen av hans anförande. Jag har läst den boken i korrektur, och jag tror jag kan den ganska väl, och jag tänkte det skulle bli intressant att få höra, vad herr Kilbom kunde få fram för sammanhang mellan doktor Esséns analyser av Sveriges läge vid Östersjön och det Kilbomska förslaget om att deklarerar svensk anslutning till en viss sovjet-rysk linje. Ett sådant sammanhang finnes icke, och det skall vara en ren förfalskningskonst, som kan få fram ett sådant sammanhang. Det råder en oöverstiglig avgrund mellan denne frie mans fria prövning av fosterlandets läge i världen och den anda, som kommer till uttryck i denna motion.

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

Herr Flyg: Ja, herr talman, jag begärde ordet närmast för att till kammarens protokoll inregistrera — som det så ofta göres i dessa sista dagarna — det lysande intresse som från andra kammarens sida visats den fråga, som i dag behandlas. Kammaren har knappt varit halvbesatt, och dock tror jag, att den fråga, som i dag behandlas, är ett av de spörsmål, jag skulle tro det främsta spörsmålet, som i närvarande tid diskuteras i landet, bland det folk, som denna folkvalda kammare säger sig representera. Jag tror herrarna kunna erhålla ett intyg om riktigheten av mitt påstående genom att göra ett kort besök på respektive hemorter och taga upp frågan till allmän diskussion. Då skola ni finna, att folk kommer till, folk diskuterar frågan, och motståndare och anhängare bryta sina meningar mot varandra. Det är ett aktuellt spörsmål detta, som nu föreligger.

Andra kammaren, den folkvalda här i landet, finner det med sin heder och värdighet förenligt att, när denna fråga står på dagordningen, vistas ute i korridoren, och första kammaren finner det med sin värdighet förenligt att använda andra kammarens lokal till något slags diskussions- och klubbrum. Det är det, herr talman, som jag skulle vilja ha antecknat till protokollet, och när man i dessa dagar klagat över parlamentarismens förfall och den bristande kontakten mellan riksdagen och de frågor, som intressera folket i närvarande stund, tror jag, att skulden delvis ligger hos församlingen själv. Och i dag ha vi sett ett lysande exempel därpå.

Nu kanske man kommer och säger ungefär å la Nationella Ungdomsförbundets ordförande, herr Arne Forssell, att det är intet att befatta sig med. Det är en utrikespolitisk manöver, som dessutom kommer från ett sådant land, att det är en vanära för fria svenska män att överhuvud taget ifrågasätta frågans diskuterande och allra minst att lämna anslutning till dess förslag.

Herr Forssell, jag ber att få en gång för alla för edert vidkommande bestrida rätten att tala å fria svenska mäns vägnar. Skulle vi undersöka, vem som är mest ofri, vem som mest står i förbindelse med utländska krafter, tror jag, herr Forssell, att vi skulle komma på en betydligt högre nivå än ni i det fallet. Högern och framför allt Nationella Ungdomsförbundet böra en gång för alla sluta upp att tro, att de ha någon rätt att vara talesmän för fosterland och patriotism. Ni ha minst av allt rätt därtill.

Sedan skall jag be att få efterlysa det socialdemokratiska partiets reservation till det föreliggande utlåtandet, och det är egentligen också anledningen till, att jag begärde ordet i denna debatt. Herr Västberg höll ett långt tal, och han talade om för kammaren, vad förmodligen dess ledamöter visste förut, ty vi ha icke försummat något tillfälle att mycket energiskt här framhålla vår principiella ståndpunkt i avrustningsfrågan. Vi ha icke försummat något tillfälle att avlämna våra deklamationer i detta avseende. Herr Västberg utnyttjade emellertid tiden till att söka påvisa, huru opassande och huru ologiskt det var, att vår grupp kom fram med ett förslag sådant som detta. Men då måste jag säga, att det förefaller mig i allra högsta grad olämpligt och än mer opassande och ologiskt, att det icke från den social-

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

demokratiska gruppens sida föreligger en reservation till detta utlåtande, som vi i dag ha framför oss. Ty vad är det, som framför allt herrar socialdemokrater velat förfäktat ute i landet? Vad är det, som föranlett exempelvis herr Lindberg och även herr Västberg att här ge sin anslutning till vår motions yrkande, vad är det, som jag gång på gång i diskussioner med socialdemokratiska riksdagsmän och andra ledande krafter från partiet från mött? Jo, det är, att socialdemokratien räknar med detta parlament som ett verktyg, med vilket man skall kunna lösa icke bara nedrustningen utan även avrustningen, räknar med detta parlament för att citera Socialdemokratiska ungdomsförbundets ordförande, herr Walenheim, såsom ett redskap, med vilket man skulle kunna genomföra socialismen här i landet. Jag tycker det är egendomligt, att när man har en ståndpunkt, så väl företrädd i denna folkvalda kammare, där det finnes en mycket stor s. k. fredsvänlig grupp, den socialdemokratiska gruppen, och dessutom den folkfrisinnade gruppen samt pacifister och fredsvänner, det är egendomligt, säger jag, att det icke i denna kammare och i detta utskott, som behandlat denna motion, föreligger en reservation från något håll, där man säger ifrån åtminstone så mycket, som att man vill passa på tillfället att göra en principiell deklaration för andra kammarens vidkommande, en deklaration för avrustning. Nej, man finner herrarna eniga, sånär som på dessa två reservanter, en bondeförbundare och en fascist — Nationella ungdomsförbundets talesman — eniga att säga, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Den frågan tror jag vi ha anledning ställa oss, och det är det problem vi skola diskutera.

Om det är så, att det endast är därför — som framgick av herr Forssells anförande — att det är Sovjetunionens förslag, som herrarna icke kunna gå in för den principiella anslutningen för avrustningslinjen i Nationernas förbund å den kommande avrustningskonferensen, då finnes det ingen anledning för er och ingen möjlighet heller att försvara — vid ett diskussionsmöte ute i landet — varför ni icke gått på reservationslinjen, och där gått in för den princip, som motionen pekar på, och för en sådan politik på avrustningskonferensen, när den nu kanske sammanträder 1932. Det hade varit en logisk följd av er ståndpunkt, mina herrar. Det hade varit i logisk konsekvens med den propaganda, man bedriver. Men i dag har man gått rakt emot just dessa utfästelser, och dessutom har man gått emot en mycket bred folkmening, som icke bara representeras av några tiotusental inom det kommunistiska partiet utan av stora delar av folket, och som kom till uttryck i den intervju, som Folkets Dagblad hade för några månader sedan, där exempelvis pastor Gyberg, jag förmodar en nära vän och partivän till herr Engberg, förklarade, att varje medlem i hans förening, var och en av de radikala pacifisterna och avrustningsvännerna, ge sin anslutning till sovjetunionens linje.

Den enda ropande rösten för denna mening har varit herr Lindberg, som med en kort och klar deklaration har givit sin anslutning för vår linje. Detta förhållande visar, mina herrar, att den folkvalda andra kammaren i konungariket Sverige befinner sig i ytterst liten kontakt med den strömning och den tankegång och den vilja, som besjälar massorna ute i detta land. Enbart att kunna konstatera det är ett värdefullt resultat av den motion, vi väckt.

Sedan ser jag hans excellens utrikesministern för närvarande på sin plats. Han har också ansett frågan av den vikt, att han lyst med sin frånvaro större delen av tiden, som den varit under behandling, men när han nu kommit hit, skall jag be att få säga några ord, som ha intresse för honom. Här står i slutet på utskottets utlåtande, att hans excellens statsministern den

19 januari här i kammaren har deklarerat, att de svenska ombuden i Genève skola söka biträda varje praktisk och genomförbar åtgärd, som kan medverka till det internationella nedrustningsarbetet. Förmodligen blev denna sats gällande ifrån den dato, då den uttalades i denna kammare, ty jag vågar påstå, att den tidigare icke har gällt för den svenska delegationen i Genève. Det förekom någon gång på höstsidan en debatt i den förberedande avrustningskommissionen, där från sovjetrysk sida ånyo förelåg ett förslag, ett detaljförslag, där man yrkade på, att de olika makterna, som deltog i konferensen, skulle gå emot användandet av grövre anfallsvapen. Är herr Engberg anhängare av grövre anfallsvapen? Är någon av de frisinnade eller någon av det socialdemokratiska partiet anhängare av grövre anfallsvapen? Är det icke tvärtom så, att ni deklarerat, att »försvaret», som vi skola offra 130 miljoner på, det skall icke användas till anfall — vi äro den mest fredsläskande nation, som finnes. Men om det nu är fråga om försvar allenast, vad skall man då med grövre anfallsvapen till?

Hur behandlades nu den frågan? Tyskland ensamt stödde den ryska linjen. Nio övriga delegationer röstade emot, och tretton voro neutrala. Och då Tyskland var den enda nation, som gick in för det ryska förslaget, kan Sverige icke befinna sig där, utan måste befinna sig antingen bland de tretton neutrala eller bland dem, som röstade emot borttagandet av grövre anfallsvapen. Det är nu ett passande tillfälle för utrikesministern att tala om för oss, var de svenska representanterna befunno sig vid det tillfället. Vad intresse ha vi av en sådan ståndpunkt, när det gäller grövre anfallsvapen, vi som bara skola ha ett försvar?

Det var de ord, jag skulle för mitt vidkommande ha sagt, och därmed vill jag för ögonblicket låta mig nöja. Jag ber, herr talman, till sist att få yrka bifall till den av oss väckta motionen.

Herr Engberg: Herr talman! Jag tror, att den föregående ärade talaren gör denna kammare orätt, när han jämrar sig över, att den i stor utsträckning varit skingrad på andra håll inom denna byggnad under den kommunistiska aktionen. Enligt mitt sätt att se har det tvärtom vittnat om ganska gott omdöme hos kammarens ledamöter, att de icke tillmätt denna manöver från herr Kilboms sida alltför stort värde.

Jag tycker för min del, att först och främst bör man ta reda på, innan man går att fatta ett beslut — eftersom votering nu är ställd i utsikt — vad man skall votera om. Vad är det man från den kommunistiska kanten begär? Jo, man begär, att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t »dels i princip uttala sig för i Genève föreliggande, av sovjetregeringen framförda avrustningsförslag samt dels anhålla, att regeringen ville genom den svenska delegationen i Nationernas förbund och dess avrustningskonferenser i alla instanser och i alla detaljer verka för och rösta i enlighet med denna riksdagens ståndpunkt». Alltså mina herrar! För det första skall man ansluta sig till de framlagda förslagen, ty motionärerna använda pluralformen, och för det andra skall man uppdraga åt sina delegater att i alla detaljer rösta och verka för dessa förslag. Vilka äro då, herr talman, dessa förslag? Ja, det har redan erinrats därom, att motionärerna icke ha reda på vad de tala om. I första kammaren har herr Nerman sagt, att det gäller det förslag, som år 1928 lades fram av sovjetregeringens ombud i Genève, alltså det som går ut på fullständig avrustning. Här i kammaren hörde vi herr Kilbom — såvitt jag fattade honom rätt — försöka göra gällande, att det gäller det andra förslaget, som Litvinov hade i bakfickan och plockade fram i andra rondan, nämligen det så kallade reduktionsförslaget. Vem har rätt, herr

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

talman? Frågan löses av sovjetregeringen själv. Jag har i min hand det engelska stenografiska protokollet från avrustningskonferensens sammanträde den 9 december i fjol. Lunatjarskij är representant för sovjetregeringen och han framlägger i tio artiklar sovjetregeringens ståndpunkt inför den år 1932 förestående avrustningskonferensen. Vad säger då Lunatjarskij? Vad säger sovjetregeringen själv om den ståndpunkt, den tänker företräda i Genève år 1932? Jo, uti tio artiklar i sitt som alltid från det hållet i tesform uppställda förslag hänför sig Lunatjarskij först till den förberedande kommissionens rapport den 9 maj 1929, och så redogör han för detta beslut, att om sovjetdelegationen så önskar, skall dess konferensutkast bifogas rapporten som en bilaga och hänskjutas till avrustningskonferensen. Därefter tillägger Lunatjarskij, att sovjetdelegationen känner sig förvissad om, att kommissionen skall sörja för, att detta dess beslut meddelas konferensen samtidigt med dess eget utlåtande. Det är alltså detta andra beslut, detta andra förslag, vilket nu skall läggas fram för avrustningskonferensen. Här har herr Kilbom lyckats gissa rätt. Herr Nerman gissade orätt i första kammaren. Nu skulle vi sålunda inbjudas, mina herrar, att i detalj ansluta oss, d. v. s. våra ombud skola biträda detta förslag, vars reduktionsformler äro ganska invecklade, och där varken jag eller någon annan i denna kammare med gott samvete kan säga, att vi veta, vad resultatet blir utav de formlernas genomförande, om de små staterna verkligen komma att nedrustas eller hur det blir. Det är en invecklad och ganska miss-tänkt matematik med dessa reduktionsformler, herr talman. Det är orimligt, att någon i denna kammare skulle kunna biträda ett yrkande i den form, som kommunisterna föreslagit. Jag kan för min del under inga förhållanden biträda detsamma, ty jag vet icke, vad jag i så fall biträder, och som riksdagsmän äro vi ju skyldiga att i alla ömtåliga frågor göra klart för oss, vad vi rösta för. Dessutom vill jag säga, herr talman, att detta sammanträde den 2 februari 1932 vid avrustningskonferensen är förutsatt att räcka åtminstone sex månader. Varena människa förstår på förhand, att under sex månaders debatter finns möjlighet att minst ett dussin eller ett tjog olika ståndpunkter och förslag komma att formuleras. Vi kunna i detta nu icke säga, vilket förslag som under våren 1932 kan komma att föreligga i Genève och som i enlighet med våra ståndpunkter lämpligast bör stödjas. Det finns väl ingen utrikesledning, som kan säga, att den vill stödja det och det förslaget, innan förslaget ligger på bordet. Vi veta, att det är det andra sovjetförslaget, som från rysk sida skall ligga på bordet vid konferensens början, men vilka ytterligare förslag, som Litvinov har i bakfickan, vet varken herr Kilbom eller någon annan. Kan det vara rimligt och praktiskt, att vi på detta stadium binda den svenska riksdagen genom att uttala, att just det förslaget skall i detalj stödjas. Det är enligt min tanke fullständigt orimligt.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att hela denna avrustningsfråga från början till slut är en tragedi på internationellt plan, och att jag befarar, att resultatet av avrustningskonferensen också blir en tragedi, i det att vi icke komma till en avrustning utan snarare till att staterna anmäla sina maximi-behov. Den väg, som måste beträdas är nog en annan, och den måste beträdas i varje land. Då ligger det makt uppå att bekämpa den krigiska andan, den militaristiska synen på tillvaron. Det har förefallit mig många gånger, herr talman, som om de idoler, som herr Kilbom och hans parti för någon tid sedan officiellt tillbådo, men numera tyckas tillbedja i hemlighet, icke precis befunnit sig på linjen att motverka den krigiska andan. Det vill synas, som om herr Kilbom numera plägar något slags nikodemusungänge med den kyrka, ur vilken han en gång blivit utstött, och jag tolkar hans uttalande i dagens debatt nästan som en liten trevare, en liten sondering hos höga vederbörande, om det ändå icke finnes möjlighet att med hänsyn till ådagalagt nit få återvända till

fadershuset. Ja, herr talman, jag kan icke hjälpa, att jag ser på detta förslag så respektlöst, ty det är på det sättet.

Jag anhåller för min del om avslag på den kommunistiska motionen. Jag har icke deltagit i konstitutionsutskottets behandling av ärendet, och det är ett par formuleringar, som jag icke är nöjd med, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! När man först läste den kommunistiska motionen, var det ganska naturligt, att man fick det intrycket, att den åsyftade en meningsyttring för sovjetunionens avrustningsförslag i Genève. Det är uppenbart, att ett bifall till detta förslag faktiskt skulle innebära ett krokben för hela avrustningsarbetet såsom det nu ligger till. Ett sådant uttalande, som här ifrågasattes från den svenska riksdagens sida, skulle — så vitt jag förstår — icke vara ägnat att främja det internationella freds- och avrustningsarbetet.

Nu säger emellertid herr Kilbom i dag, att här råder en fullständig missuppfattning av motionens syfte. Den avser ingalunda och ovillkorligen en meningsyttring till förmån för detta sovjetryska förslag utan endast en principiell anslutning till detsamma. Kan det icke bifallas, tar man det näst därefter radikala, som har utsikt att bliva antaget. Jag tycker för min del, att om herr Kilbom fortsätter att marschera på detta sätt med långa ben och stora steg, kommer han snart fram till den ståndpunkt, hans excellens statsministern intog i remissdebatten, då han i ett uttalande, som återges i utskottsutlåtandet, meddelade, att de svenska ombuden i Genève fått instruktion att »söka biträda varje praktisk och genomförbar åtgärd, som kan medverka till det internationella nedrustningsarbetet». Men om herr Kilbom är så medgörlig, förstår jag icke, vad motionen, hans stora anförande i dag och hela denna debatt skola tjäna till, om icke därmed endast avses ett vältalighetsprov och icke en insats i praktisk politik.

Det har av många talare uttalats missnöje med att avrustningen går sakta, och herr Engberg har nyss betecknat detta arbete som en tragedi. Vi veta nog alla, vad det beror på, att det arbetet går sakta. Det beror på osäkerheten i världen, på osäkerhetskänslorna hos de folk, som voro invecklade i världskriget. Jag undrar, om de osäkerhetskänslorna icke äro mera allmänna än man vanligen beaktar, och jag undrar, om de icke finnas även i Sovjetryssland, ty såvitt känt är, har Sovjetryssland icke inlåtit sig på nedrustningspolitik. Tvärtom får man ofta läsa i tidningarna meddelanden om hur man där på det kraftigaste underblåser en utpräglad militaristisk propaganda. Jag har här ett telegram från Moskva till Times, däri det talas om, hur de kommunistiska ungdomarna haft ett möte i Moskva, vid vilket chefen för ryska flottan yttrade, att medlemmarna av dessa organisationer icke skulle glömma, att de äro soldater till lands och sjöss, och att de skola se till, att de inom räckhåll ha sina karbiner laddade. Det uppges, att dessa organisationer räkna tre millioner medlemmar.

Jag vill icke uttala mig härom i annan mån än att jag säger, att när man även i Ryssland upprätthåller ett militärväsende, kommer det sig utan tvivel därav, att denna osäkerhetskänsla är till finnandes även där, och jag är icke riktigt säker på, om icke även de svenska kommunisterna ha sinne för dessa osäkerhetskänslor. Ätminstone har jag hört berättas, att när kommunisterna känna sig hotade till sin personliga säkerhet, så ropa de på polis, »detta usla kapitalist-samhälles» polis. Jag tycker verkligen, att när kommunisterna på detta sätt söka skydda sin personliga säkerhet, så skulle de icke fördöma dessa människor ute i världen, som på grund av de osäkerhetskänslor, som besjäla dem, vilja genom nationellt försvar värna sig.

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Jag kan icke instämma med herr Engberg — även om jag förstår hans synpunkter — när han betecknar nedrustningsarbetet som en tragedi. Det är väl sant, att detta arbete icke går så fort som optimisterna räknat med. Det är alldeles säkert, att detta arbete kommer att medföra besvikelser, men jag tror icke, att vi skola fästa oss uteslutande vid dessa omdömen. Jag tror, att om vi fästa oss vid vad som verkligen sker, vi icke behöva se så tragiskt på utvecklingen som herr Engberg. Jag skall i detta avseende åberopa en man, som jag tror har herr Engbergs förtroende och aktning, nämligen den engelske utrikesministern Henderson, som i ett tal i förra veckan framhöll, att man icke bör förbise de oerhört stora framsteg, som gjorts genom att rustningarna icke längre äro en inre angelägenhet hos de särskilda folken utan en internationell angelägenhet. Jag tror, att det är anledning att beakta även sådana uttalanden, när man bedömer det internationella fredsarbetet.

När herr Kilbom nu tolkat motionens innebörd på det sätt, att den skall avse en principiell anslutning till de nedrustningsförslag, som Sovjetryssland framlägger, så innebär ett bifall till motionen givetvis, såsom herr Forssell och även herr Engberg nyss framhållit, att vi skola ansluta oss till den politik, som denna stormakt för i Genève, en stormakt, som icke tillhör Folkförbundet, och detta på ett yrkande av ett parti här i riksdagen, som icke vill, att vi skola vara med i Folkförbundet. För min del får jag säga, att jag tror det är alldeles uteslutet, att kammaren skulle därmed främja det internationella fredsarbetet.

Jag skall på denna grund och i anslutning till vad som anförts i utskottsutlåtandet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag måste uttala min stora tacksamhet för de skilda bidrag olika talare lämnat till denna debatt. Det synes mig som om de äro mycket talande för vederbörandes *ovilja* till nedrustning. Herr Björck i Kristianstad exempelvis förkunnade alldeles nyss, att nedrustningsarbetet måste ske internationellt. Herr Engberg överraskade oss två, tre minuter tidigare med att deklarerera sin numera obefintliga tro på de *internationella* möjligheterna. Han förklarade, att numera är det nödvändigt att gå den nationella vägen. Det var en högst förbluffande förklaring från herr Engbergs sida. Herr Västberg, som uppenbarligen snodde runt, runt, runt, runt en lång stund och slutligen återfann — jag skall smickra honom med att säga det — sitt bättre jag, i det att han yrkade bifall till principen i nedrustningen, hade många och svåra betänkligheter. I själva verket voro alla som talade på en linje, nämligen *de obotfärdigas förhinder*. Det var det enda, som de förebragte för att riksdagen eller andra kammaren i dag icke skall uttala sin principiella anslutning till nedrustning. Jag tror, herr talman, att därmed skulle man egentligen kunna sätta punkt.

Om man emellertid ställer herrarnas uttalanden vid sidan av varandra inför allmänheten — tänk om ni refererade in extenso i edra respektive tidningar vad ni själva sagt — den också skall förstå att dra den riktiga slutsatsen: Herrarna vilja ingen nedrustning.

Låt mig emellertid försäkra herr Västberg, att det är oriktigt, då han påstår, att jag icke har någon glädje av detta initiativ. Herr Västberg är alldeles för anspråkslös. Enbart att se och höra hans stora ansträngningar var en utomordentlig glädje och tillfredsställelse för mig, och hade jag icke vunnit mera, försäkrar jag herr Västberg, att detta varit vinning nog. Emellertid skulle jag vilja varna honom för att fortsätta springa runt så där, ty som han kanske har sett, plägar folk, som så göra, till slut icke veta var de äro utan ramla omkull. För övrigt är att konstatera, att silleneriet fått en talesman i andra kammaren, d. v. s. han heter nu icke Sillén utan Mauritz Västberg. Jag vet icke vem som

är mest att beklaga, om det är Sillén eller herr Västberg. Skola vi kanske ställa kyrkan mitt i byn och beklaga er bägge två? Jag tror dock icke, att herr Västberg bör ha så stora bekymmer för vår ståndpunkt. Den är klarlagd i motionen och uttalad många gånger förut. Då herr Västberg återfann sig själv och citerade de många bra saker, som stått i Folkets Dagblad, så klarlade han också därmed vår principiella ståndpunkt. Men varför ställer han då alla dessa frågor? Det är en sak, som jag har mycket svårt att förstå. Jag skall nu emellertid instämma med herr Västberg i den allvarliga punkten i hans anförande. Även om denna motion icke gjort annan nytta, så har den i varje fall bidragit till att koncentrera allmänhetens uppmärksamhet på det läge, vari avrustningsfrågan för närvarande befinner sig, och jag skulle vilja tillägga, att vore den också en manöver, som herrarna säga, är därmed bevisat, att även en manöver har åtskilligt att betyda. För övrigt, herrar Västberg, Engberg och Forssell, det kan vara skillnad på manöver och manöver. Vad kallar exempelvis herr Engberg det för, då han och hans parti motionera om arbetslöshetsförsäkringen? Han vet, att det icke finns någon möjlighet att få densamma igenom här. Men det är en manöver, som är nödvändig för att bidra till att hålla uppmärksamheten hos folk vid liv och klargöra, att det finns krafter utom parlamentet, som kräva att något göres. Och herr Forssell, tror verkligen herr Forssell — sangviniker är han tydligen i allra högsta grad — att högern kommer att få igenom alla sina tullmotioner i riksdagen? Varför har den då väckt alla dessa motioner? En manöver! Jag skall kvittera herrarnas tal om manöver med att påstå, att alla manövrer icke äro förkastliga i det politiska livet.

Herr Forssell var nog älskvärd att giva mig svar på alla mina frågor. Han talade om, att motionens uppgift kanske vore att på en mera lukrativ marknad vinna något. Tillåt mig, doktor Forssell, att kvittera ett sådant uttalande med en hänvisning till det förhållandet, att doktor Forssell för icke så länge sedan sprang omkring runt marknaden med öppen, bettlande hand. Jag erkänner, att jag nu gör en personlig replik, men, doktor Forssell: som man ropar i skogen får man svar. — Jag vill i detta sammanhang framhålla för herr Engberg, att hade vi haft någon plan på att komma tillbaka till komintern, hade vi nog haft möjlighet därtill. Trevare ha icke saknats. Vår ståndpunkt till komintern under ultravänsterledning och den nu förda politiken är emellertid fullkomligt klar, men vår principiella ståndpunkt till en *internationell revolutionär organisation* är också fullt klar.

Herr Engberg — nej, förlåt: herr Forssell (det är lätt att förväxla dessa två herrar) — talade om att han anser, att motionen icke skulle ha behandlats därför att den kom från den kommunistiska gruppens sida. Jag är verkligen tacksam för denna upplysande upplysning! Herr Forssells ståndpunkt till demokratin innebär följaktligen, att en grupp i den svenska riksdagen, som dock i varje fall då den valdes hade bakom sig 150.000 människor, skulle ställas utanför gällande lag. Något annat är ju icke innebörden av herr Forssells yttrande. Vidare påstod han, att sovjetregeringens förslag endast skulle vara en manöver och såsom sådan icke skulle ha bifallits. Jag nödgas konstatera, att då herr Forssell i samma ögonblick förklarar, att det icke råder någon dissonans mellan detta hans uttalande om Sovjetunionen och dess förslag och Esséns rekommendation av huru man skall behandla Sovjetunionen, så har han, trots att han läst korrektur på Esséns broschyr, tydligen ändå icke läst texten i densamma. Herr Forssell vet nog såsom numera redaktör, att det ibland är skillnad mellan att läsa korrektur och läsa text. På sidan 38 i nämnda broschyr står följande: »Den utrikespolitiska konsekvensen av ett positivt svenskt program mot Ryssland är lätt att formulera. Den lyder: *tillmötesgående* — det står verkligen »till-

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

mötesgående», herr Forssell — mot alla berättigade ryska önskemål på de ekonomiska och kulturella gebiten samt undvikande — »undvikande» står det, herr Forssell — av varje aktion, som kan tydas såsom politisk fientlighet mot Ryssland.» Nu ställer jag den frågan till kammarens ärade ledamöter: Då herr Forssell här uppenbarligen belastar sovjetregeringens framträdande på det internationella området i en viktig fråga med lögnaktigt tal, är det måhända ett *undvikande av varje aktion, som kan tydas som politisk fientlighet mot Ryssland?* Så vitt jag förstår, är det raka motsatsen, och följaktligen föreligger det en klar motsättning mellan Esséns ståndpunkt och herr Forssells. Detta är nog förresten heller icke någon tillfällighet, herr Forssell. Just i detta sammanhang berättade herr Forssell — något oklart för övrigt, kanske på grund av att det var oklart tänkt, — en historia om en homeopat, som hade två hästar, av vilka den ene hette Hum och andre Bug. Han menade väl sannolikt — åtminstone måste det i hans hjärna ha dykt upp något sådant — att han, Arne Forssell, i sin ställning till Sovjetunionen i detta avseende var Hum och Essén var Bug. Ty skillnad mellan edra ståndpunkter är det.

Allt det där talet om den frie svenske mannen, som kämpar för sitt fosterland, skedde väl för att få snits på det hela, en vacker avslutning, förmodar jag, och ingenting annat. Jag får emellertid säga, herr Forssell, att jag och mina kamrater göra anspråk på att vara minst lika fria som herr Forssell och hans meningsfränder och lika mycket svenska också, fastän vi äro internationalister, ja just därför mera svenska.

Så till sist ett par ord, herr talman, till herr Engberg. Han hade fått för sig, att herr Nerman i första kammaren företrätt en annan ståndpunkt än den jag företrädde. Jag har här i min hand herr Nermans anförande — det var nämligen skrivet ord för ord. Det är en liten smula farligt, herr Engberg, att enbart på hörsägen — även om den härstammar från partikamraten Vennerström — komma med så bestämda påståenden. I sak har herr Nerman icke intagit någon annan ståndpunkt än jag. Det är icke så, att han gissat orätt och jag rätt: vi ha båda föreslagit riksdagen, att dels i princip — det ordet betyder något, herr Engberg, då man ställer ett förslag, och jag har lärt mig det utmärkta ordets användning genom mångårigt resolutionsskrivande tillsammans med herr Zeth Höglund, som också herr Engberg borde lära en del av — dels alltså i *princip* uttala sig för i Genève föreliggande, av sovjetregeringen framställt avrustningsförslag, dels anhålla, att regeringen ville genom den svenska delegationen i Nationernas förbund och dess avrustningskonferenser i alla instanser och i alla detaljer verka för och rösta i enlighet med *denna* (det står uttryckligen »denna» i vår motion) riksdagens ståndpunkt, d. v. s. denna riksdagens *principiella* ståndpunkt för avrustning. Härmed tror jag saken är tillräckligt klarlagd. Det är alltså uppenbart, att då det nu föreligger ett nytt förslag från sovjetregeringen, så bör enligt vår mening den svenska delegationen gå in för dess förslag, d. v. s. avrustning och sedan undan för undan stödja de förslag, som komma avrustningen närmast. Herr Engberg påpekade, att det under sex månader kan framkomma många förslag. Vårt svar därtill är precis detsamma som vi alltid hävda vid varje punkt och vid varje tillfälle i riksdagen, att vi med iakttagande av vår principiella ståndpunkt vilja stödja undan för undan de förslag, som komma avrustningen närmast. Är det, herr talman, en oklar ståndpunkt? Jag kan verkligen icke med bästa vilja i världen få klart för mig, att så skulle vara fallet. — För övrigt är det rätt intressant att höra, att herr Engberg nyss fått tag i förhandlingarna från december månad i Genève. Jag har sökt få dem till läns i utrikesdepartementet, men man har där försäkrat mig, att de voro »ute för inbindning för

närvarande». Nåväl, man skall väl ha någon favör av att man sitter i utrikesnämnden!

Till slut ytterligare ett par ord, herr talman. Vi ha i dag tagit upp denna debatt därför att vi vilja *utnyttja varje tillfälle* att söka bringa frågan om avrustning fram till allt större mognad, och vi ha precis samma rätt som herrarna att bli trodda på vårt ord. Vi äro övertygade om, att det är till gagn, att en större allmänhets uppmärksamhet fästes vid avrustningsfrågan. Och när man från flera håll — även från herr Engbergs sida — här förklarar sig vara varm vän t. o. m. av den isolerade avrustningen och hävdar att densamma kan ske nationellt, förstår jag icke, huru ett dylikt uttalande rimmar med ett avslagsyrkande på en motion, som föreslår principiell anslutning till avrustningstanken.

Jag avvisar på det bestämdaste, herr talman, varje som helst försök, från vad håll det komma må, att söka ställa sovjetregeringen i en särklass. Jag har ingen anledning att föra dess talan — den har sina egna representanter på speciella områden. Vi gilla icke i allt den politik, som föres av den nuvarande ledningen för Rysslands kommunistiska parti, och vi ha vågat visa detta i handling, varigenom vi i dag ådragit oss smälek från alla dem som bilda enhetsfront mot oss, en smälek som vi bära med stort lugn. Men det är en sak, mina herrar, som vi måste komma ihåg: sovjetregeringen må dömas för sina förslags *innehåll* och icke enligt någon förutfattad uppfattning om innebörden i desamma. Allra minst borde högern gå emot något dylikt, om den företräder den mening, som Essén i sin broschyr giver uttryck åt. Här företräder sovjetregeringen *avrustningen*, och dess uppträdande har varit till gagn för densamma. Dess förslag har mest länkat allmänhetens uppmärksamhet på saken och även klargjort nödvändigheten av vad Henderson och Lord Cecil nyligen uttalade: *Folken* måste mobiliseras för avrustning. Ja, det är tydligen nödvändigt även med hänsyn till den svenska riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

Herr Forssell: Herr talman! Jag ber att i humanitetens namn få hemställa till kammarens ledamöter, att ni måtte bedöma herr Kilboms uppträdande i dag mänskligt förlåtande och överseende. Herr Kilbom har här i sitt anförande berättat för oss, att han suttit uppe hela natten och läst Esséns bok. Bristen på nattsömn och på den jämvikt som kommer av att en människa icke inhämtar sin regelbundna nattvila, kan vara ett förklarande och försonande moment vid bedömande av herr Kilboms framträdande. Jag skulle emellertid vilja tillråda herr Kilbom att sitta uppe ett par nätter till — men icke nätter före plenidagar — och läsa boken grundligare. Han skulle då säkerligen komma till en annan uppfattning om dess innehåll. Jag är övertygad om, att Essén betackar sig för att bli åberopad av herr Kilbom som auktoritet för den ståndpunkt herr Kilbom här förfäktar.

Medan jag har ordet, herr talman, skall jag be att få rätta till ett litet missstag, som förekom i herr Kilboms anförande och som givetvis måste vara uttryck för den depression hos honom, vilken jag tillåtit mig antyda. Herr Kilbom gjorde gällande, att jag inom utskottet eller här skulle velat förvägra motionen grundlagsenlig behandling. Så är icke fallet. Jag har ansett, att motionen skulle behandlas i grundlagsenlig ordning, men att utskottet skulle säga ifrån, att motionen vore värdelös, varefter betänkandet skulle komma att utformas efter den linjen. Det är den sakliga behandling jag velat ge motionen, och detta framgår av min reservation. Det skall icke lyckas för herr Kilbom att inbilla någon, att hans framställning i det hänseendet var riktig. Såsom upplysning kan jag tillägga, att när för något år sedan kommunisterna gjorde

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
in för Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)

en anmärkningsanledning här i kammaren, och man från socialdemokratiskt håll ville behandla saken så, att man icke ens formellt toge den under proposition i utskottet, var det jag som yrkade, att den efter min mening grundlagsenliga ordningen skulle iakttagas.

Så har jag också, herr talman, ett ord att säga rent personligt till herr Kilbom. Även ett annat yttrande från hans sida tillskriver jag hans tillstånd för dagen. Det var den reproche han adresserade till mig för att jag skulle ha sprungit omkring och — jag förstod honom ej fullt — tigt pengars för något ändamål. Jag vet icke riktigt vad han avsåg härmed. Det enda jag i den vägen haft för mig är, att jag med liv och själ sökt intressera svenska högermän för att teckna aktier i en tidning, en konservativ tidning, som stod i begrepp att gå över i en radikal tidningskoncerns händer. Detta har jag gjort, och det står jag för. Hade jag ingenting annat gjort i livet men lyckats därmed, skulle jag känna mig rätt tillfredsställd med den insatsen.

Herr Västberg: Herr talman! Herr Kilboms stöd åt Sovjetunionen tycks icke ha rönt mycket erkännande av sovjetregeringen. Det visade jag med vad jag citerade nyss ur Ny Dag och Kommunistiska medlemsbladet, av vilket framgår, att man betraktar herr Kilbom och hans meningsfränder som imperialismens lakejer. Jag tycker att det skall vara bra liten glädje för herr Kilbom, då han icke får mera uppmuntran för sitt initiativ i avrustningsfrågan!

Herr Kilbom sade sig icke förstå den fråga jag riktade till honom i anledning av motionen och hans skrivelser i Folkets Dagblad. Därmed avsåg jag att belysa den inkonsekvens, som herr Kilbom och hans partivänner gjort sig skyldiga till i detta fall. Antingen måste man väl anse det möjligt att avrusta i en kapitalistisk stat, och då har man rätt att lägga fram ett dylikt avrustningsförslag, eller också måste man anse det omöjligt att avrusta i en imperialistisk värld, och då kan man väl i rimlighetens namn icke samtidigt göra avrustningsaktioner. Gör man det senare, är det klart, att var och en måste karakterisera det som en politisk manöver. Jag har sagt, att sovjetregeringens förslag var en politisk manöver, och att komintern erkänt att så är fallet. Herr Kilbom har kommit bort från komintern på grund av sitt eget avrustningsförslag här i riksdagen, och han fortsätter ändock att med bibehållande av en kommunistisk ideologi göra framstötter för omedelbar avrustning. Sådant kallar jag för politisk dimbildning, politiska manövrar, och ingenting annat.

Herr Kilbom: Herr talman! Endast ett ord till herr Forssell. Han försökte göra gällande, att jag icke skulle vara vid andlig vigör i dag. Jag undrar emellertid, om kammaren fått den uppfattningen. Jag tror icke ens herr Forssell hyser en sådan åsikt. Han har nämligen två gånger sökt men misslyckats gendriva mina påståenden.

I övrigt förklarade herr Forssell, att den historia, som gav anledning till min replik nyss måste ha varit den, att han hos högermän begärt att de skulle teckna aktier i Aftonbladet. Ja, det var den episoden jag avsåg. Det är precis samma sak som jag gjort bland mina meningsfränder i avseende å Folkets Dagblad. Herr Forssell sade sig vara mycket tillfredsställd med sin insats i åberopade hänseende. Ja, det är möjligt, men är herr Forssell säker på att de högermän, som tecknat aktierna, äro lika tillfredsställda?

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Kilbom begärde emellertid votering, i anledning varav efter

given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av två telefonkablar;

nr 4, i anledning av väckta motioner angående beredande åt kommun av säkerhet för utfående av kommunen tillkommande skogsaccis; och

nr 5, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 22 § 1 mom. kommunalskattelagen; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden och utlåtande hemställt.

§ 11.

Härefter föredrogs andra kammaren tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, med anledning av väckt motion angående omläggningen av taxeberäkningen för månadsbiljetter å statens järnvägar. Därvid yttrade:

Herr Björnberg: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av det förslag jag tillåtit mig framlägga.

Det är ju på det sättet, att riksdagen vid många tillfällen och i olika sammanhang haft anledning taga ställning även till frågor rörande tariffberäkningar vid järnvägarna. Utskottet kommer här i sitt utlåtande med en låt vara relativt välvillig motivering, men stannar vid den avgörande slutsatsen, att det torde ankomma på järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t att bestämma, huruvida någon ändring i avseende å taxeberäkningen bör komma till stånd eller ej. Jag vill då påpeka, att jag just med anledning av att jag anser den metod man använder vid beräkning av månadsbiljetternas priser på statens järnvägar oriktig och olämplig, försökt att vinna rättelse, inför det forum, vartill man här hänvisar, men detta har misslyckats.

Jag skall tillåta mig anförä ett exempel på vad jag menar. För en månadsbiljett mellan Uppsala och Stockholm — en vägsträcka på 66 km. — får man nu betala 70 kronor. På vägsträckan Enköping—Stockholm, S. V. B:s järnväg, som är 74 km., utgör priset på månadsbiljett, vilken utan tillägg även gäller för

*Ang.
ett av sovjet-
regeringen
inför Natio-
nernas för-
bund framlagt
avrustnings-
förslag.
(Forts.)*

*I fråga om
taxeberäk-
ningen för
månads-
biljetter å
statens
järnvägar.*

*I fråga om
taxeberäk-
ningen för
månads-
biljetter å
statens
järnvägar.*

(Forts.)

snälltåg, 51 kronor. Det är alltså en avsevärd skillnad mellan dessa båda priser. Det rabattsystem, som statens järnvägar tillämpar, kan givetvis ha något fog för sig och jag har ingen anledning att helt underkänna detsamma, men det förefaller mig långt ifrån tillfredsställande. Och detta är icke blott min personliga syn på saken. Många personer skulle ha användning för månadsbiljetterna även utan att behöva resa oavslutligen under exempelvis 7 å 8 månader i sträck; så t. ex. en mängd personer, som bedriva studier i Uppsala eller i Stockholm och under studietiden ha användning för de resurser i fråga om institut, bibliotek o. s. v. som finnas å den andra orten. De tvingas nu betala ett pris för månadsbiljetten, som med 23 kronor eller rättare närmare 24 kronor överstiger det rimliga och berättigade. Årskostnaden för månadsbiljetterna uppgår till sammanlagt 560 kronor. Man beräknar nämligen priset på det sättet, att när man köper den femte månadsbiljetten, får densamma avse två månader, och samma beräkningsgrund följer man de återstående månaderna av året. För de fyra första månaderna — eller rättare sagt för de fem första månaderna, om man ej vill resa den sätte — får man alltså betala 70 kronor för månadsbiljetten. Delar man däremot upp årskostnaden per månad, utgör priset 46 kronor 67 öre, och detta vore det riktiga priset för en månadsbiljett på nämnda vägsträcka. Jag anser därför, att en hänvändelse till riksdagen icke var omotiverad.

Emellertid finner jag av utskottsutlåtandet, att det icke funnits någon reservant, och jag skall icke i likhet med motionären i närmast föregående ärende, som kämpat i tre timmars tid och framtingat votering, besvara kammaren med en sådan. Jag vill emellertid understryka det rättvisa i det av mig framförda kravet och det skulle förvåna mig, om man kunde motsäga mig i det fallet. Naturligtvis gälla sagda missförhållanden icke bara den nämnda vägsträckan, vilken jag bara anförde såsom ett exempel, utan även andra linjer och sektioner av statens järnvägar. Om man där likaväl som vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar ville fastställa månadsbiljetterna med anknytning till månad utan att i samband därmed taga hänsyn till antalet månader för resorna, skulle man göra en vällovlig och nyttig reform. Det är icke säkert, att de som resa fyra å fem månader på exempelvis vägsträckan Uppsala—Stockholm, därefter sluta upp med att resa. Det kan hända, att resorna i stället bli så mycket flera och längre. Några rabatter komma dessa personer emellertid icke i åtnjutande av. Det framhålles nämligen i utskottsutlåtandet, att man kan räkna med rabatter vid längre tids resor. Om jag reser hela året men på olika delar av statens järnvägar, så är det icke så lätt att ordna med rabatter på här angivna grunder. Jag kan icke finna det rabatteringsystem man tillämpar rimligt eller rättvist.

Jag skall icke begära votering men vill ännu en gång understryka, att jag finner framställningen väl befogad och anser, att det vore vällovligt att vederbörande toge sig ytterligare en funderare över det rättfärdiga i kravet. De verkliga priserna per månad skulle öka i stället för att minska järnvägarnas inkomster genom att flera då hade anledning använda sig av dessa månadsresor.

Herr Källman: Herr talman! Det var ett påstående i den föregående talarrens anförande, som jag icke vill låta stå oemotsagt.

Vi ha inom utskottet kommit till klarhet om att månadsbiljetterna på statens järnvägar om hänsyn toges till hela året äro billigare än exempelvis på Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg. Jag har en hel del siffror, som bestyrka detta förhållande. För övrigt har jag här i min hand den skriftväxling, som förts mellan herr Björnberg och järnvägsstyrelsen, men för herr Björnbergs egen skull skall jag icke citera något därur. Jag vill blott ytterligare nämna, att järnvägsstyrelsen tydligt klarlägger, att det är billigare att resa på sta-

tens järnvägar än på järnvägen Stockholm—Västerås—Bergslagen, och man har bestämt dessa billiga biljettpriser just med hänsyn till bostadsfrågan och för att göra det möjligt för personer med verksamhet i Stockholm att bo utanför staden.

Då icke något yrkande gjorts, skall jag icke dröja ytterligare vid frågan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 7, i anledning av väckt motion angående ökad effektivitet vid uttagandet av skatt å aktieutdelning begärdes ordet av

Herr **Wohlin**, som yttrade: Herr talman! Jag vill begagna tillfället att vid behandlingen av detta betänkande uttrycka förhoppningen, att bolagsskatteberedningen icke måtte underlåta ägna frågan om införande av kupongskatt i Sverige vederbörlig uppmärksamhet. Jag känner visserligen icke till något främmande land, som anordnat aktiebolagsbeskattning i form av uteslutande kupongskatt. Ett av de i kommersiellt hänseende mest framåtgående länderna i Europa, nämligen Holland, har likväl ordnat nämnda beskattning medelst dividend- och tantièmeskatt, en skatt som till sin natur står kupongskatten nära, och enligt vad jag inhämtat är man där inom näringslivet fullt tillfredsställd med denna omläggning av den statliga bolagsbeskattningen. Det är nog icke tänkbart att man i Sverige kommer att gå så långt. Vi kunna enligt min tro icke övergiva den linje i avseende å bolagsbeskattningen, som vi hittills följt, och ersätta den nuvarande bolagsbeskattningen med uteslutande kupongskattesystem. Emellertid kan man tänka sig såsom en framkomlig väg, att man kombinerar en viss minskning av den nu utgående bolagsskatten — ägnad att tillmötesgå intresset icke minst hos de medelstora bolagen i Sverige — med införande av en så lagd kupongskatt, att den utgör ett komplement till den sålunda omarbetade vanliga bolagsskatten. Att detta är ett spörsmål av stor betydelse förefaller mig så mycket mera uppenbart, som det är otvivelaktigt, att statsverket går förlustigt åtskilliga miljoner kronor årligen därigenom, att utländska delägare i svenska bolag icke kunna åtkommas av taxeringsmyndigheterna utan undandraga sig skatt. Jag skulle tro, att man kan räkna med att det rör sig om flera miljoner årligen.

Jag får sålunda vid detta tillfälle, utan att göra något yrkande, fästa kammarens uppmärksamhet på angelägenheten av den fråga, för vilken motionären gått in, och vill ännu en gång uttala den förhoppningen, att bolagsskatteberedningen icke måtte underlåta se till, att ifrågavarande skattekölla, som nu icke kan utnyttjas i tillbörlig grad, blir genom subsidiär kupongskatt vederbörligen tagen i anspråk.

Vidare anfördes ej. Kammararen biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om kommunal beskattning av inkomst av skogsbruk; och
nr 9, i anledning av väckta motioner om ändrad beräkning av underlaget för fastighetsskatten beträffande jordbruksfastighet.

Kammararen biföll vad utskottet i nämnda betänkanden hemställt.

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 13.

*I fråga om
taxeberäk-
ningen för
månads-
biljetter å
statens
järnvägar.
(Forts.)*

*Ang.
ökad effek-
tivitet vid
uttagandet av
skatt å aktie-
utdelning.*

§ 14.

*I fråga om
kungörelser
för exekutiva
auktioner.*

Härpå föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande kungörelser om exekutiva auktioner. Ordet begärdes därvid av

Herr **Olofsson** i Digernäs, som anförde: Herr talman! Då föreliggande motion avstyrkts av utskottet, torde det icke vara mycket lönt att här försvara densamma. Jag skall emellertid passa på tillfället att påpeka en utväg att skapa mera rättvisa när det gäller tidningarnas kungörelser om exekutiva auktioner. Det är nog i regel fortfarande så, att länsstyrelserna bestå av konservativa och högersinnade personer, och dessa göra givetvis allt vad de kunna för att gynna de tidningar, som behaga dem bäst, d. v. s. högertidningarna. Det kan då inträffa, att, trots att det inom ett län finnes tidningar av olika partier, t. ex. en högertidning, en frisinnad och en socialdemokratisk tidning, högertidningen får förtjänsten av kungörelserna. Ett sådant förfarande anser jag orättvist. Man skulle kunna ordna saken så, att tidningarna finge alternera om förtjänsten och sålunda i tur och ordning intaga kungörelserna. Om socialministern vore här, skulle jag hänvisa frågan till honom och anhålla, att han sökte skapa rättvisa i förhållandena. Det föreligger här icke något förslag om en anordning av det slag jag antytt, vilken jag finner vara den riktiga. Jag har därför intet yrkande att göra, men har endast velat påpeka de rådande missförhållandena. Det är orättvist att många länsstyrelser skola kunna på detta sätt gynna enbart de tidningar, som tilltala dem.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Till behandling upptogs nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas utom i de fall, där reservation avgivits.

Punkterna 1—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24, angående anslag till svenska mosskulturföreningen.

*Ang.
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.*

I enlighet med Kungl. Maj:ts uti innevarande års statsverksproposition under punkten 67 av nionde huvudtiteln gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte till understöd åt svenska mosskulturföreningen anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra anslag av 104,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:
 av herrar *Carlström* och *Olsson* i Rödningberg, vilka förklarar sig anse,
 att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse;
 samt
 av herr *Hedlund* i Häste.

*Ang.
 anslag till
 svenska
 mosskultur-
 föreningen.
 (Forts.)*

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Hedlund** i Häste: Herr talman! Jag har vid denna punkt tillåtit mig avgiva en blank reservation, och ber i anledning därav att få yttra några ord.

Det har inom jordbruksutskottet vid olika tillfällen förts mycket ingående diskussioner, då anslagsfrågor behandlats berörande olika föreningar, som ha sin verksamhet inom jordbrukets skilda områden. Den tendens till allt större krav på statsmedel, som gjort sig tydligt märkbar, har icke kunnat undgå att väcka till liv allvarliga bekymmer. Jag har ju med tacksamhet sett, hurusom statsmakterna velat genom ökade anslag möjliggöra framkomna spörsmåls utredning och lösning till gagn för jordbrukets utövare, och jag är även fullt medveten om, att ännu många frågor alltjämt äro olösta, och att nya metoder måste undersökas för ernående av ett bättre ekonomiskt resultat av jordbruksdriften. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttalar i statsverkspropositionen, att det kräves ett närmare klarläggande av svenska mosskulturföreningens verksamhet, särskilt i avseende å dess försöksgård vid Gisselås. Att ett dylikt klarläggande bör äga rum är enligt min mening säkerligen påkallat för att man verkligen skall få utrönt den otvivelaktigt mycket stora betydelse verksamheten alltjämt har för ett rätt bedrivande av odlingen av myrmarker i hela landet och speciellt inom de inre delarna av Norrland, där ju bl. a. staten är ägare till mycket omfattande arealer av detta slag. Jag har många gånger under de 25 år jag varit verksam inom Jämtlands län ställt inför åtskilliga spörsmål, som varit synnerligen svåra att komma på det klara med, och man har ännu icke kunnat bringa dessa frågor till sin lösning. Det har pågått försök av olika slag, men dessa försök äro icke avslutade. Emellertid har man dock delvis kunnat lämna hänvisningar till de resultat, som försöksverksamheten för tillfället har uppnått.

Då jordbruksutskottet erinrar om att mosskulturföreningen under senare år kommit in på närliggande områden och då närmast avser betes- och vallodlingar, så kan jag upplysa om, att jag redan under mitt första år i Jämtland, 1905, kom i kontakt med denna verksamhet vid av föreningen inom Jämtlands län utlagda vallodlingsförsök, där olika fröblandningar prövades på skilda håll inom länet, på olika höjdlägen över havet och på myrmarker av väsentligt olika beskaffenhet. Vid försöksgården Flahult torde för övrigt ordnade och kontrollerade försök med betesvallar å mossjord hava bedrivits under flera år än på något annat ställe inom vårt land. Att ett ordnat samarbete bör äga rum mellan olika institutioner, som hava delvis likartade uppgifter på sitt program, synes mig helt naturligt. Jag är också förvissad om, att både de av Kungl. Maj:t och de av mosskulturföreningen utsedda styrelseledamöterna i föreningen skola göra allt för att underlätta ett dylikt samarbete och likaså att vi, som nu fått dessa förtroendeuppdrag, skola kraftigt medverka till att föreningens verksamhet bedrivs enligt de direktiv statsmakterna lämnat.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra om vad kungl. lantbruksstyrelsen i sitt yttrande den 8 sistlidne januari i anledning av riksdagens revisorers uttalande angående försöksgården i Gisselås anför. Styrelsen säger i detta yttrande bl. a., att den »ingalunda står främmande för tanken på en allmän utredning i syfte att klarlägga på vad sätt, bl. a. genom ett ordnat samarbete

Ang.
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)

mellan olika institutioner, som med stöd av statsmedel bedriva jordbruksförsök, de medel, som av det allmänna ställas till förfogande för sådan försöksverksamhet, skola komma till lämpligaste användning, därvid givetvis även frågan om statens utgifter för ändamålet lärer komma under omprövning».

Detta lantbruksstyrelsens yttrande synes mig vara värt allt beaktande.

I fråga om jordbruksutskottets uttalande angående försöksgården i Gisselås ber jag endast få anföra vad det om särskilt Norrlands jordbruk högt förtjänte statsrådet Paul Hellström år 1927 anförde under nionde huvudtiteln för detta år. Han yttrar: »I anledning av statskontorets uttalande rörande den bristande ekonomiska bärigheten av verksamheten vid försöksgården, anser jag mig böra erinra därom, att här icke är fråga om ett affärsföretag, vars drift i första hand måste inriktas på att lämna ett direkt ekonomiskt utbyte. Gården har anskaffats såsom medel för en försöksverksamhet avseende utforskande av lämpligaste metoderna för ett ekonomiskt lönande jordbruk på myrjord i inre Norrland. Först vid omsättning i det praktiska jordbruket av de vid försöksgården vunna resultaten kan prövas vinsten för den enskilde och det allmänna av där nedlagda kostnader. På sätt framgår av handlingarna i ärendet, äro å gården, vars inägovidd uppgår till allenast 55 hektar, utlagda omkring 1,400 försökspareller. Avkastningen av ett under dylika omständigheter drivet jordbruk får mätas efter andra grunder än ett vanligt normaljordbruk. Härtill bör läggas de särskilda kostnaderna för kvalificerad föreståndare och den personal, som tarvas för försökens skötsel.

Jag håller före, att försöksgården vid Gisselås — — — har en mycket betydelsefull uppgift att fylla för det norrländska jordbruket och att värdet av den vid försöksgårdarna bedrivna verksamheten väl torde motsvara statens uppoffringar därför.»

Statsrådet Hellström hade, som vi nog alla känna till, under många år haft sin verksamhet förlagd till Norrland och kände synnerligen väl till behovet av denna försöksverksamhet. På hans omdöme i denna sak torde ingen, som verkligen vill främja icke minst denna landsdels småbrukare, vilka i stor utsträckning äro hänvisade just till myrodlingar, behöva eller kunna tvivla.

Vid utskottets utlåtande har ju även fogats en reservation av tvenne kamrater inom jordbruksutskottet, herrar Carlström och Olsson i Rödningsberg. Att herr Carlström från sina utgångspunkter anser sig kunna ifrågasätta behovet av en fortsatt försöksverksamhet på detta område för det inre Norrlands vidkommande förvånar mig egentligen icke, men att en jämtländsk jordbrukare och riksdagsman som herr Olsson i Rödningsberg har samma uppfattning, det måste, såvitt jag kan förstå, bero på helt andra och för mig delvis oförklarliga motiv.

Med vad jag nu i korthet anført ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Jag hade knappast tänkt begära ordet i denna fråga, men då den siste ärade talaren mycket detaljerat tagit upp spörsmålet, skall jag be att med några ord få beröra min ståndpunkt till frågan.

Som kammaren behagade finna, berör den reservation, som avgivits av herr Olsson i Rödningsberg och mig en del av motiveringen, nämligen dess sista del. Departementschefen har framhållit önskvärdheten av att söka åvägbringa en sammanslagning emellan betes- och vallföreningens verksamhet och mosskulturföreningens verksamhet, och jag skulle tro, att åtminstone alla utskottsledamöterna på första avdelningen voro överens om det önskvärda i att åvägbringa en sådan sammanslagning mellan dessa båda verksamhetsgrenar. Mosskulturföreningen har visserligen, såsom uttalats i första delen av utskot-

tets motivering enligt båda editionerna, utfört ett mycket gagnande arbete under gångna år, men jag undrar ändå, om det kan vara någon egentlig hädelse att uttala, att det kanhända icke är nödvändigt att på samma sätt som hittills och därtill med utökade krafter bedriva denna verksamhet inom mosskulturens område. Det vill också synas, som om man inom föreningen själv har insett, att verksamheten nu måste inriktas åt ett annat håll, nämligen åt beteskulturen. Denna tanke är nog riktig, men då blir ju frågan, om det är nödvändigt att ha två skilda organisationer, som kanske båda inrikta sig mest just på beteskulturens område. Departementschefen har också uttalat i propositionen, att det hade varit önskvärt, om mosskulturföreningen kunnat minska sina anslagskrav och försökt att nå en begränsning, men i stället har föreningen inkommit med begäran att få utveckla sin rörelse och få ett med över 20,000 kronor förhöjt anslag för detta år. Jag måste för min del säga, att jag tror det blir nödvändigt att här söka få en koncentration till stånd av de verksamhetsgrenar, som företrädas av å ena sidan mosskulturföreningen och å andra sidan Svenska betes- och vallföreningen. Jag håller fast vid vad jag förut sagt, nämligen att då det gäller mosskulturen, har man så länge utexperimenterat dessa förhållanden, att det icke gärna kan vara möjligt, att samma uppgifter alltjämt oförminskade kvarstå.

Jag kan ju förstå, att herr Hedlund, såsom representant för Jämtland, icke gärna kan gå med på att Gisselås är en misslyckad historia. Men, herr Hedlund, det är dock så, att alla som studerat saken och vilja bedöma den opartiskt, måste säga, att det är en misslyckad historia. Jag tror också, att herr Olsson i Rödningberg, oavsett vad han eljest kan ha haft för skäl att ansluta sig till denna reservation, också har den uppfattningen, att Gisselås är ett beklagligt exempel på en verksamhet av detta slag. Det ekonomiska resultatet av verksamheten vid denna gård är nämligen sådant, att det, även med hänsyn tagen till gårdens karaktär av försöksgård, måste verka avskräckande.

Vad beträffar skillnaden i den motivering, som utskottet gått in för och den som reservanterna stannat för, så kan jag i förbigående säga, att reservanternas motivering är densamma, som vi på avdelningen först beslutade oss för, och den fastslår uttryckligen, vad departementschefen föreslagit, nämligen att en sammanslagning bör äga rum av de båda verksamhetsgrenarna, som här äro i fråga. Emellertid har utskottet ändrat sista delen av densamma och i stället uttalat sig för något som man kallat samarbete. För min del måste jag dock säga, att skulle resultatet av denna utredning icke bli annat än ett förord för »samarbete» mellan dessa organisationer, då är sannerligen icke mycket vunnit.

Jag vill därför — och jag tror, att min medreservant är av samma mening — ha understrukt, att om det överhuvud är möjligt, så bör en verklig sammanslagning ske. Jag tror, att arbetet kommer att vinna därpå; i varje fall kommer staten att på ett billigare sätt, men lika bra, kunna utföra den verksamhet, som det här är fråga om.

Jag ber således, herr talman, att i vad gäller motiveringen få yrka bifall till vår reservation.

I detta yttrande instämde herr *Olsson* i Rödningberg.

Herr *Johansson* i Uppmälby: Herr talman! Jag är tacksam för att Kungl. Maj:t redan har beslutat sig för att igångsätta en utredning angående svenska mosskulturföreningen. Jag tror, att tiden nu är inne att söka göra någonting för att få klarhet i dessa affärer. När man ser — jag har material här, men skall icke trötta med några detaljer — när man ser uttalanden från revisorerna, från den statsvalde representanten i revisionen och från lantbruksstyrelsen, så måste man säga sig, att här behövs det verkligen en upprepning.

Ang.
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)

Ang.
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)

Jag begärde ordet, när herr Hedlund i Häste klandrade sin bankkamrat, herr Olsson i Rödningsberg, för att han kunnat vara med om denna motivering. Herr Hedlunds ord förvånade mig, och jag vill fästa herr Hedlunds uppmärksamhet på, att sedan vi filat på denna motivering i avdelningen, var han nöjd med densamma, men när frågan kom till utskottsplenium, så var han icke nöjd längre. Så filade vi på nytt, och när frågan justerades i utskottet, hade herr Hedlund en reservation. Herrarna på jämtlandsbanken ha varit varandra betydligt nära, då det gällt motiveringen, men herr Hedlund i Häste har flyttat sina positioner ett steg undan för undan, och herr Olsson i Rödningsberg har icke haft förmåga att följa med.

Vad nu försöksgården vid Gisselås beträffar, så vill jag erinra om, att den frågan även varit uppe i statsrevisionen, då herr Hedlund varit med. Det är ju alldeles kolossala kostnader för staten, som Gisselås har dragit. De uppgå nämligen till icke mindre än 150,417 kronor i anläggningkostnad, och driftkostnaderna ha under de åtta år, verksamheten bedrivits där, uppgått till 116,100 kronor. Under sådana förhållanden kan man verkligen fråga sig, om det inte kan vara påkallat att undersöka, huruvida man fortfarande skall bibehålla driften därstädes i nuvarande utsträckning eller om man icke till äventyrs borde omlägga densamma. Kanske bör man också minska arealen, då det ju visat sig, att det är omöjligt att få något att växa på en del av denna areal. Det har ju konstaterats, att varken gödning eller annat hjälper, och under sådana förhållanden kan det väl icke vara skäl i att allttjämt ha samma areal kvar. Jag hoppas i alla fall, att när Kungl. Maj:t nu går att företaga denna utredning, det även må undersökas, huruvida en sammanslagning mellan mosskulturföreningen och betes- och vallföreningen är möjlig att åstadkomma. Här experimenterar varje förening för sig, och ofta göras alldeles likadana försök på båda hållen. Varje förening vill ha sin egen försöksgård och sitt speciella försöksområde. Det föreligger sålunda i år en kungl. proposition, som vi icke ha behandlat ännu och som gäller betes- och vallföreningens framställning om nya försöksgårdar. Det blir kanske något i stil med Gisselås. Den verksamheten började också mycket försiktigt med ett anslag på 70,000 kronor till mosskulturföreningen, och av det anslaget skulle 10,000 kronor användas för försök i Jämtland. I början var det meningen att man skulle arrendera mark, men det gick inte, utan man köpte, och detta blev orsaken till den dåliga ekonomiska ställningen där uppe för närvarande.

Nu har jag emellertid varit med om den försämrade motiveringen och får väl stå för densamma. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sköld: Herr talman! Alla, som hittills yttrat sig i denna fråga, ha ju instämt i den kläm, vartill utskottet kommit, och diskussionen har närmast rört sig om motiveringen. Från herr Carlströms sida har det påpekats, att utskottet företagit en viss jämkning i den motivering, som ursprungligen kom från avdelningen; man skulle kunna säga, att det gjorts en uppmjukning. Jag vill då nämna, att den omständigheten, att utskottet icke velat säga rakt ut, att här måste ske en sammanslagning mellan mosskulturföreningen och betes- och vallföreningen, beror helt enkelt därpå, att utskottet haft en livlig känsla av att denna fråga icke är utagerad därmed, att dessa båda föreningars verksamhet blir granskad i en utredning. Fastmer är det så, att hela den av staten understödda lokala försöksverksamheten bör granskas i ett sammanhang, och vid en sådan större utredning kan det mycket väl tänkas, att de mest rationella lösningarna icke äro att finna i en sammanslagning av de nämnda båda föreningarna, utan att andra möjligheter redna visa sig vara bättre. Utskottet har därför funnit det vara onödigt att redan på detta stadium binda riksdagen ge-

nom ett uttalande, som kanske senare visar sig icke vara det, om vilket vi borde samla oss.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först proposition på bifall till utskottets hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering oförändrad, dels ock på bifall till det förslag i fråga om motiveringen, som innefattades i den av herrar Carlström och Olsson i Rödningsberg avgivna, vid punkten fogade reservationen, och godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

Punkterna 25—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28, angående anslag till Sveriges utsädesförening.

Under punkten 74 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1931/1932 anvisa såsom särskilda extra anslag dels till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer 144,415 kronor, dels ock till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrlands län och Jämtland samt i Luleå 103,585 kronor eller sålunda tillhoppa 248,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Paulsen m. fl.* väckt motion, nr 204, vari föreslagits, att riksdagen måtte, utöver de av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition såsom bidrag till Sveriges utsädesförenings verksamhet föreslagna anslagen för budgetåret 1931/1932 anvisa ett belopp av 937 kronor 50 öre att användas för i motionen angivet ändamål.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Motiveringen för den motion jag avgivit och som utskottet behandlat på denna punkt är helt enkelt, att det måtte skipas en smula rättvisa. Vid utsädesföreningen i Svalöv arbeta såsom avdelningsföreståndare docenterna Hammarlund och Rasmusson. Hammarlund har tidigare haft anställning såsom avdelningsföreståndare för köksväxtodlingen på Weibullsholm, och på denna tjänst får han räkna tjänsteår samt kommer i åtnjutande av ålderstillägg därför. Rasmusson har haft liknande anställning i Alnarp, men får icke tillgodoräkna sig den tjänstgöringen för åtnjutande av nämnda förmåner. Lantbruksstyrelsen, som avgivit yttrande i saken, säger i sitt utlåtande, att Rasmussons lön varit för låg för att han skulle kunna få räkna tjänsteår för den anställningen. Statskontoret, som också haft att yttra sig i saken, vågar sig icke på något uttalande, utan håller sig neutralt.

Nu vill jag för min del säga, att jag tycker det är orimligt, att två människor, vilkas föregående tjänster varit alldeles likartade, skola i ett fall sådant som detta behandlas på olika sätt. När Hammarlund får räkna tjänsteår och kan få ålderstillägg, så bör även Rasmusson få det, och det är på den grund, herr talman, som denna motion blivit väckt. Jag ber alltså att få yrka bifall till motionen i fråga.

*Ang.
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.*

Ang.
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

Herr **Johansson** i Uppmälby: Utskottet har icke kunnat tillstyrka bifall till motionen av det skälet, att det fall, som den ärade motionären nyss talade om, fallet Hammarlund, icke kan sägas vara jämförbart med fallet Rasmusson. Jag har många gånger förvänat mig över, när man från dessa halvstatliga institutioners sida fällt uttalanden om, att man anser sig vara likställd med stats-tjänstemän. I motionen likaväl som i den skrivelse, som styrelsen för utsädesföreningen avgivit, hänvisar man till statens lönereglemente. Jag vill säga, att för det första så gäller icke detta för dessa tjänstemän vid de halvstatliga institutionerna och för det andra, om detta reglemente även skulle gälla för dem, kan det icke alls bli tal om att Rasmusson vid tjänsteårsberäkningen skulle få tillgodoräkna sig den tid, som har gått. Ty vad är det bestämmande? Jo, det är hans förutvarande arbetes omfång och art och både arten och omfånget av arbetet graderas enligt lönereglementets löneskalor. Denna person, Rasmusson, hade, då han var anställd vid Alnarp en lön av 4,200 kronor samt fri bostad. Om man då jämför detta fall med det andra fallet, nämligen då riksdagen gick med på att Hammarlund fick tillgodoräkna sig tjänstetid från den tid han var anställd vid Weibullsholm, finner man, att hans lön vid Weibullsholm var minst lika stor, som den, han sedermera fick vid Svalöv. Av denna anledning har icke lantbruksstyrelsen och icke heller Kungl. Maj:t kunnat tillstyrka detta nu föreliggande förslag. Statskontoret har egentligen icke gjort något uttalande i saken. Statskontoret säger endast att den gången, då det var fråga om Hammarlund, var det icke tal om avlöningsförhållandena. På grund av vad jag förut sade, var det ju naturligt, att man icke omnämnde det särskilt, därför att hans lön vid Weibullsholm var lika stor, som den han fick vid Svalöv.

Jag tror, att man få vara mycket försiktig. Skulle man tillämpa sådana här principer och låta vederbörande få tillgodoräkna sig hela den tid, han varit anställd i annat arbete oavsett löneställning, bara därför att arbetet varit till arten och omfånget ungefär detsamma, kommer det att medföra långt gående konsekvenser. Och för de statstjänstemän, för vilka det civila lönereglementet gäller, är det orimligt att tillämpa sådant förfarande. Som ett exempel kan jag anföra, att om en person tjänstgör på en befattning som tillförordnad, måste han, när det gäller tjänsteårsberäkning, och när han själv blir ordinarie, avräkna en tid av tre år, trots att han innehaft befattningen så länge såsom tillförordnad. Så strängt är reglementet, då det gäller statstjänstemän. När man i motionen åberopar detta reglemente, skall man komma ihåg, att om det här vore fråga om en statstjänsteman, vore framställningen orimlig. Jag får därför också, herr talman, med hänsyn till dessa konsekvenser be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Jordbruksutskottets ordförande gör gällande att tjänstens art och omfång skall vara bestämmande i detta fall, och däri har han givetvis alldeles rätt. Men just dessa två personer ha haft liknande tjänst, visserligen har den ene varit vid Alnarp och den andre vid Weibullsholm, men till art och omfång har deras arbete varit detsamma. Att löneställningen för dessa två varit olika på dessa olika ställen är en annan sak. På Alnarp får man rätta sig efter statens lönereglemente, under det att man på Weibullsholm kan betala en duktig karl nästan vad som helst. Fastän Weibullsholm har statsanslag, så kunna de där i lönehänseende göra vad de behaga. Däri ligger skillnaden, men jag tycker för min del, att denna skillnad icke är större än att dessa två, som ha haft liknande arbete, böra behandlas på lika sätt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Ljung: Då jag varit med om att underteckna den motion, vilken behandlats av jordbruksutskottet under förevarande punkt och som debatten nu rör sig om, skall jag be att få framföra några synpunkter för att påvisa det enligt motionärernas mening berättigade i det i motionen gjorda yrkandet. Först vill jag dock uttala ett uppriktigt tack för den välvilja, varmed såväl Kungl. Maj:t som utskottet behandlat denna anslagsfråga i dess helhet, och särskilt för att behovet av en mera fast anställd assistent på ifrågavarande anstaltes vete- och havreavdelning tillgodosetts.

I fråga om det speciella spörsmål, varom debatten nu rör sig, behöver jag icke erinra om anledningen till framställningen från utsädesföreningen och motionärernas sida, enär detta framgår av såväl statsverkspropositionen och motionen i föreliggande fråga som ock av herr Paulsens yttrande. Jag vill här blott påpeka, att statskontoret för sin del, i motsats till lantbruksstyrelsen, uppenbarligen har haft den uppfattningen, att det icke borde vara löneförhållandena, som skulle vara avgörande, utan tjänstens art och omfattning; men då bestämd uppgift om sådan jämställdhet ej föreläge, ansåge sig statskontoret icke kunna göra något särskilt uttalande rörande det från utsädesföreningens sida framlagda förslaget.

Departementschefen har också för sin del givit uttryck för en viss tveksamhet i spörsmålet men har emellertid följt lantbruksstyrelsen. Nu har ju även utskottet i sitt föreliggande utlåtande i denna speciella punkt, liksom i övrigt, anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Det för utskottet avgörande har tydligen varit skillnaden i löneförmåner. Jag skall med anledning härav be att få erinra om att denna skillnad dock i själva verket icke är så stor, som det vid första påståendet vill synas. Då lönen för befattningen vid Alnarp 1923 fastställdes, ansågs densamma böra principiellt sett vara jämställd med lönen för överassistent vid Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, vars grundlön då utgjorde 5,800 kronor, under det att samtidigt grundlönen för avdelningsföreståndare vid utsädesföreningen i Svalöv utgjorde 6,000 kronor. Sedan gjordes det emellertid vissa avdrag dels för bostadsförmån samt dels med ett belopp av 400 kronor för dyrortstillägget i Stockholm och 200 kronor på grund av att tjänsten vid Alnarp ej var ordinarie. Därför kom man till den relativt låga kontantlönen av 4,200 kronor, vilken på grund av dessa omständigheter sålunda icke är direkt jämförbar med den nuvarande grundlönen för avdelningsföreståndare vid Svalöv.

Denna fråga om lönen torde emellertid icke böra tillmätas så stor betydelse, som här skett. Ser man till motiveringen för den bestämmelse i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, vilken bestämmelse såväl utsädesföreningen som motionärerna åberopat, så framgår därav, att man icke alls bedömt frågan från denna utgångspunkt. Den nuvarande formuleringen av denna bestämmelse har tillkommit på grund av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 till 1922 års riksdag och riksdagens därpå grundade beslut. Läser man motiveringen för ifrågavarande paragraf 11, moment 2 i nämnda författning, finner man, att det där ingenting säges om löneförmånerna för de olika befattningar, som det gäller att jämföra; tvärtom åberopas av civila lönenämnden vissa exempel, som visa att man tänkt sig möjligheten att få tillgodoräkna tjänsteår vid överflyttning mellan platser, som kunna vara rätt så olika avlönade. Sålunda säger civila lönenämnden på ett ställe: »Det bestämmande har sålunda i varje fall ansetts böra vara det föregående arbetets beskaffenhet att, på samma gång det varit likartat eller jämförbart med utövningen av den statstjänst, som tillträdes, tjäna ett verkligt samhällsändamål.» Det torde sålunda vara klart, att man vid utformningen av ifrågavarande bestämmelser icke haft uppmärksamheten särskilt riktad på avlöningsförhållandena för de olika tjänsterna.

Ang.
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

Ang.
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

Det är i stället tjänstgöringens art och omfattning, oberoende av lönen, som ansetts vara det bestämmande därvidlag. Under sådana förhållanden förefaller det vara svårt att förstå, att man vid handläggning av denna fråga om tjänstårsberäkning låtit själva lönefrågan så helt dominera. Hade så icke skett skulle sannolikt utgången blivit en annan. De företedda och till motionen såsom bilagor fogade intygen visa nämligen till fullo, att Rasmussons tjänstgöring vid Alnarp varit till art och omfattning jämförbar med såväl den, han för närvarande innehar, som ock med den, som avdelningsföreståndaren Hammarlund innehaft vid Weibullsholm, för vilken han fått tillgodoräkna sig tjänstår. Detta bestyrkes bland annat också av Hammarlund själv i ett intyg, som varit tillgängligt för utskottet. Det torde förtjäna påpekas, att Hammarlund jämväl fått tillgodoräkna sig hälften av den tjänstetid han hade i Weibullsholm, redan innan denna anstalt blev statsunderstödd. Då Rasmussons anställning varit direkt i statens tjänst, borde detta i sin mån tala för att han tillerkännes liknande rätt som Hammarlund, trots att löneförmånerna icke varit så stora.

Herr talman! Jag har velat framföra dessa synpunkter för att påvisa det enligt såväl utsädesföreningens som motionärernas mening berättigade i det förslag om tjänstårsberäkning, som det här är fråga om. Jag beklagar att utskottet ej har kunnat dela denna uppfattning. För den, som saken närmast gäller, innebär detta givetvis en besvikelse, som han sannolikt har rätt svårt att förstå orsakerna till, och för dem, som stå i mellanhand mellan statsmakterna och tjänstemännen, blir det givetvis alltid en anledning till oro och ledsnad, när de ej finna allas intressen lika väl tillgodosedda.

Jag anhåller att få ansluta mig till det yrkande, som gjorts av herr Paulsen.

Herr Weibull: Jag blev uppkallad av herr Paulsens inlägg i debatten. Han nämnde, att man vid Weibullsholm kan betala vilka löner, man vill. Den lön, som Hammarlund hade på Weibullsholm motsvarar dock ungefär den lön, som betalas för motsvarande tjänst såsom avdelningsföreståndare vid Svalöv. Skillnaden ligger däri, att man ger pension på Svalöv men icke vid Weibullsholm.

Vad sedan frågan om Rasmussons lön beträffar, har jag i den delen biträtt utskottets utlåtande och vill instämma i vad dess ordförande uttalat. Det förhöll sig ju så, att Hammarlund hade en avdelningsföreståndaretjänst och var docent största delen under sin anställningstid vid Weibullsholm. Rasmusson åter hade plats vid försöksodlingen av grönsaker vid Alnarp. Den lönen är fastställd till ett lägre belopp. Att Rasmusson, sedan han blivit docent, övertog ett annat material vid Svalöv och nu är avdelningsföreståndare, hör ju inte till frågan, hurvida han förut har haft arbete, som i detta fallet, vid Alnarp. Jag vill påpeka att den, som nu är Rasmussons efterträdare vid Alnarp, har den lön, som Rasmusson förut hade, nämligen fri bostad och 4,200 kronor kontant lön, och han är filosofie doktor.

Jag har inte kunnat se annat än att det här föreligger ett gränsfall, som är svårt att avgöra på annat sätt än så som lönevillkoren inom statstjänsten närmast ge anledning till.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 29—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att nu avbryta behandlingen av förevarande utlåtande samt uppskjuta dess fortsatta handläggning ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till plenum onsdagen den 25 innevarande februari.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till ny rangerspårgrupp m. m. i Malmö jämte en i ämnet väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående reformering och modernisering av hyreslagstiftningen;

nr 9, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till åstadkommande av mera hygieniska och billigare bostäder; och

nr 10, i anledning av väckt motion angående beredande av tilläggsersättning åt innehavare av livräntor enligt lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Carlsson</i> i Solberga	under	5 dagar	fr. o. m. den	24 febr.,	
» <i>Holmgren</i>	»	4	»	»	26 »
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	»	4	»	»	23 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	»	5	»	»	24 »
» <i>Persson</i> i Falla	»	5	»	»	23 »
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	»	5	»	»	23 » och
» <i>Källman</i>	»	5	»	»	24 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.